

HET BEZOEK,

BLIJSPEL.

HET BEZOEK,

OF

DE ZUCHT TOT UITBLINKEN.

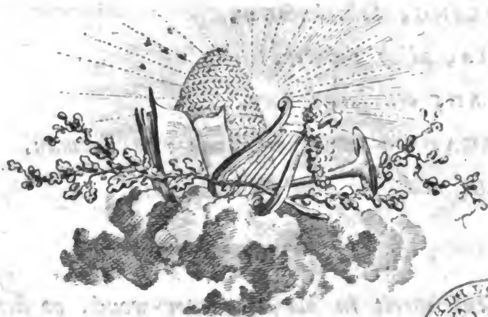
BLIJSPEL,

IN VIER BEDRIJVEN.

DOOR

A. VAN KOTZEBUE.

Naar zijn mss. vertaald.

AMSTERDAM,
bij W. Holtrop, 1801.

PERSOONEN.

VAN ARLSTEIN, *Opper-houtvester.*

Mevr. VAN ARLSTEIN, *zijne vrouw.*

HANS.
CHRISTINA.
FRITS.
CAROLINA.
} *hunne kinderen.*

Baron SCHAUBRODT.

Mevr. SCHAUBRODT, *zijne vrouw.*

IMMANUEL.
CLEMENTINA.
} *hunne kinderen.*

ZEEMAN.

WENDLING, *Schoolmeester.*

AMALIA, *zijne dochter.*

KILIAAN, *een jonge boer.*

CATTICA, *een moor, bediende van Zeeman.*

KNOLL, *bediende van Van Arlstein.*

Het Stuk speelt in het Spesarter-woud, op het Buitengoed van Van Arlstein; begint 's morgens en eindigt 's avonds.

HET BEZOEK,

OF

DE ZUCHT TOT UITBLINKEN.

BLIJSPEL.

EERSTE BEDRIJF.

Het tooneel verbeeldt het woonvertrek op het slot Arlstein. 'Er hangen eenige schilderijen in de kamer, onder welken uitmunt een groot stuk, verbeeldende eene vrouw, met een knaapjen, dat op haaren schoot leunt. Op de tafel staat een dambord, en verscheidene nieuwspapieren liggen onordentlijk door elkander. Op eene andere tafel staan eene schaal en zeer veele potten en doozen.

EERSTE TOONEEL.

Mevr. VAN ARLSTEIN *is bezig eenige geneesmiddelen gereed te maaken.* CHRISTINA *zit naast haar en weegt poeijers en kruiden af.* HANS *staat tegen hun over; hij maakt zijn geweer schoon en neuriet binnen's monds.*

CHRISTINA.

Hoe veel van dit?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Eén drachma.

CHRISTINA.

Die arme Lijs legt nu reeds zeven weken ziek.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Maar is nu buiten gevaar.

HANS.

Onze schoolmeester is ook weder op de been.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Dat heb ik gehoord.

HANS.

Maar nog ongemeen zwak.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Daar voor hebben wij wijn in den kelder.

CHRISTINA.

Het moet u zeer verheugen, moederlief! dat de menschen weder zoo herleeven als eene plant, die het aan regen mangelde.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Zeker, mijne kinderen! dat verheugt mij van harte.

HANS.

Hoe veele zieken hebt gij niet reeds genezen?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Dat heb ik niet geteld.

HANS.

Dat is jammer.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Mijn lieve zoon! Geld en goede daaden moet men niet om het tellen opeenstapelen.

HANS.

Ik zoude toch wel willen weeten wat onze boeren zouden beginnen, zoo gij 'er niet meer waart?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Dan zou de natuur helpen, zoo als weleer.

HANS.

Vergeef mij, weleer hielp onze grootmoeder: want die was even zoo braaf en hulprijk.

CHRISTINA.

En overgrootmoeder te vooren.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Juist, kinderen! van uwe grootmoeder hebbe ik mijne kundigheden geërfd, en u, Christina! hoope ik dezelven weder tot een legaat te maaken. Hier in deeze woeste streken van het Spesarter-woud, waar geen arts in de nabuurschap is, en de menschen te arm zijn, om een' verdienstvollen man te betaalen, gebieden nood en pligt, dat de vrouwen in hun voormalig beroep, de geneeskunde, zich oefenen, en, door eenvouwige middelen, de eenvouwige natuur ondersteunen.

HANS.

Zoo vader onlangs dat goed verkogt had aan dien — hoe heette hij toch — hij kwam met eene groote geele vrouw —

CHRISTINA, *glimlagchende.*

Ja, die zoude 'er niet om gegeeven hebben, al ware het gantsche dorp uitgestorven.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Schaam u, eene vrouw kan zeer geel en zeer goed tevens zijn.

HANS.

De boeren waren reeds in grooten angst.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Dit was noodloos. Uw vader zal dat goed niet verkoopen. Het zijn nu bijnaêr twee honderd jaaren, dat onze familie hier in dit woud huisvest. Het zelve is daar door beroemd; de courant-schrijvers spreeken niet van hunne heldendaaden, maar de boeren van hunne weldaaden. 'Er moeten altoos harten zijn, die in stilte weder vergoeden, het geen de hoofden met een groot gedruisch bederven. Laat schitteren die vermaak 'er in scheppe; de glans toch is slechts een glinsterende ijs-pegel aan den boom; de schil eener verstikte vrucht.

HANS.

Het bevalt mij hier zeer wel.

CHRISTINA.

Mij ook.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

God doe u naar ziel en ligchaam met weinig te vreden blijven. Ik ben gereed. Christina! haal nog eene fles Rhijnschen-wijn uit de kelder; gij kunt 'er ook nog een paar naar den schoolmeester zenden.

CHRISTINA.

Terstond, moederlief.

TWEE-

TWEEDE TOONEEL.

Mevr. VAN ARLSTEIN, HANS.

HANS.

Ik zal die naar hem toebrengen.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Neen, mijn zoon.

HANS.

Waarom niet?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Het zou den schijn hebben, dat gij daarvoor bedankt wilde weezen.

HANS.

Gij hebt gelijk, maar ik ben gaarne bij hem.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

En ik zie het gaarne, dat gij bij hem zijt.

HANS.

Hij weet zoo veel.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Veel meer dan zijn stand doet verwachten.

HANS.

Hij praat zo wel.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

En handelt nog beter.

HANS.

Hij heeft zeker veel in de waereld ondervonden.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Waarschijnlijk ook veel verdriet.

HANS.

Moeder! zonder u — wie weet onder welken boom hij reeds begraven lage!

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Toch niet, zulk een eerwaardig grijsaart zoude, ook buiten mij, hulp hebben aangetroffen.

HANS.

Wel ja, had hij niet reeds wijd en zijd in de nabuurschap rondgedwaald, zoo dat hij op zijnen staf leunende, met wankelende schreden het dorp betrad, en de twaalfjaarige dochter hem haaren zwakken arm tot steunsel gaf. Weet gij nog hoe dat arme meisjen aan onze achterdeur schreide, en de oude zieke man uitgeput in 't gras lag.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Zeer wel herinnere ik mij hoe dat gij met uwe zuster buiten adem binnen kwaamt loopen. Ik dacht dat het huis in den brand stond.

HANS.

Gelukkig dat de oude schoolmeester juist overleden was.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Wij zouden hem toch niet zonder hulp hebben gelaaten.

HANS.

Dat is zeker, maar het was zoo toch beter: want eene aélmoes wilde hij niet aanneemen. ó Zoo ik nog aan de dochter denke, hoe zij van vreugd als eene zinloo-

looze rondhuppelde — het is een ongemeen braaf meisjen.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Dat is zij.

HANS.

En zij is ook zeer mooi geworden.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

ó Ja.

HANS.

Ik bemin haar als mijne zuster.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Dat zoude niet goed zijn.

HANS.

Waarom niet? 'Er is toch eens van gesproken dat ik trouwen zoude.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Maar geene schoolmeesters-dochter.

HANS.

Nu ja, maar gij zeide immers zelf dat aan den glans niets gelegen ware.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Volg het voorbeeld van uwe voorouderen, zeide ik u.

HANS.

Zijn mijne voorouders dan nooit beneden hunnen staat getrouwd?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Neen!

HANS.

Hm! dat doet mij leed. En de eerste moge ik toch niet wel weezen?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Het zoude uw vader smerten.

HANS.

U niet?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Het geen uw vader smert, is ook tegen mijnen zin.

HANS.

Nu, dan zette ik het uit mijn hoofd. Maar waarlijk het doet mij zeer leed.

DERDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, CHRISTINA, *met wijn.*

CHRISTINA.

Daar is de wijn.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Zoo, help mij nu nog de poeijers afdeelen. Hans! gij zoud voor de arme Lijs wel een patrijs kunnen schieten.

HANS.

Een patrijs in het voorjaar?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Wie vraagt naar het jaargetijde, als men een zieken wil verkwikken.

HANS.

HANS.

Maar kan ik een wijfjen van het nest schieten?

CHRISTINA.

Toen de schoolmeester in den winter ziek lag, heb ik een paar van mijne duiven gegeeven, die ik zeer lief had.

HANS *vriendlijk*.

Het is waar, Chrisje! dat hebt gij gedaan. Nu, daarvoor zal de oude Lijs ook van een patrijs smullen.

VIERDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, VAN ARLSTEIN, *met een brief in de hand.*

VAN ARLSTEIN.

Kinderen! het wordt toch ernst met onzen buurman van Schaubrodt.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Zoo, dat is mij niet lief.

VAN ARLSTEIN.

Hij zondt mij zoo even een bode. Zij zijn eergisteren op het goed aangekoomen.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Die lieden zullen mij menig schoon vermaak bederven.

VAN ARLSTEIN.

Mij ook. En heden zullen zij een begin maaken.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Reeds heden?

VAN ARLSTEIN.

Hij schrijft mij: (*hij leest*) „zoo uw keuken, broêr-
„ lief! voor gasten is ingericht —"

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Hij moet het voor lief neemen, hij vindt altoos drie schotels.

VAN ARLSTEIN.

Hij denkt dat het in ons huis gaat, als bij hem. Driemaalen 's weeks eet hij aardappelen van aarde borden op dat hij 's zondags, een paar dozijnen kostbaare gerechten in zilver, zijnen gasten kunne voorzetten. Neen, dan prijs ik onzen ouden trant. Als 's middags een vriend bij mij in de kamer koomt, het zij zon- of werkdag, dan kan ik gerustelijk tot hem zeggen zonder vooraf lang met de vrouw van den huize te hebben raad gehouden: zoo gij honger hebbe blijf dan bij mij en eet.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Drie schotels en daarmede uit.

VAN ARLSTEIN.

Juist, vrouwlief! wie daaglijks iets geeft, is gastvrij, maar die zesmaalen 's jaars veel geeft, wil bloot van zich doen ſpreeken. Het is ook zoo met mijnen ouden vriend van Schaubrodt. Ik verwonder mij maar, dat hij de residentie heeft verlaaten: want daar was hij in zijn element. Hier in het Spesarter woud weeten wij zijne vernuftige heerlijkheid niet te waardeeren.

Mevr.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Misschien dat de vrouw —

VAN ARLSTEIN.

ô Neen, de vrouw is even zoo als hij.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Des te erger voor mij.

VAN ARLSTEIN.

Ik zoude bijnaêr gelooven, dat hij het ernstig zoude beginnen te meenen, met dat oude voorneemen, dat hij eens in 't hoofd had, toen de kinderen nog kinderen waren.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Een voorneemen — dat is mij — geheel en al vergeten.

VAN ARLSTEIN.

ô Zeker niet. Hij had immers ook een zoon en dochter en meende toen — herinnert gij het u nu?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Och ja..

VAN ARLSTEIN.

Hij schrijft 'er nu ook weder over —

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Zoo?

VAN ARLSTEIN.

Hij brengt de jonge lui mede.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Zoo?

VAN ARLSTEIN.

Het staat u niet aan, vrouwlief?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Och ja wel. Ik ken hen immers niet.

VAN ARLSTEIN.

Zoo koomt het mij ook voor. Men kan eens zien. Wat zegt gij 'er van, kinderen?

HANS.

Waar van?

VAN ARLSTEIN.

De freule van Schaubrodt koomt heden hier.

HANS, *onverschillig.*

Goed.

VAN ARLSTEIN *tegen Christina.*

Haar broêr ook.

CHRISTINA.

Het zij zoo!

VAN ARLSTEIN.

De ouders willen een huuwlijk vormen.

HANS.

Tusschen broêr en zuster?

VAN ARLSTEIN.

Gek! tusschen u en hunne kinderen.

HANS.

Zoo?

VAN ARLSTEIN.

Gij hebt weinig lust 'er toe, zoo als het schijnt.

HANS.

HANS.

Waarom niet? — Zoo gij het goedvinde, en de freule mij beter bevalle dan —

VAN ARLSTEIN.

Dan wie?

HANS.

Wel, dan andere meisjens, die ik tot dus verre heb gezien.

VAN ARLSTEIN.

Gij hebt 'er nog geene gezien, welk voor u geschikt is.

HANS.

Zoo? — dan — zeker —

VAN ARLSTEIN.

En gij, Christina?

CHRISTINA.

Zoo hij een goed mensch zij, en buiten wil blijven woonen: want ik zoude ongaarne naêr de stad gaan.

VAN ARLSTEIN.

Gij hebt eene vrije keus. Heden moet gij ze zien, meer niet, en dan geeve ik u een half jaar tijd, om ze te leeren kennen: want waarschijnlijk blijven zij deezen zomer hier in de buurt. Vóór tien jaaren waren het een paar aartige kinderen. Zij wisten zich zoo lief te gedraagen, en hun kompliment te maaken, en hadden nooit vlekken in hunne kleederen.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Een kleed kan men wasschen.

VAN

VAN ARLSTEIN.

Net zoo, vrouwlief! Liever de vlakken uitwendig dan inwendig.

VIJFDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, KNOLL, *doodlijk ontsteld.*

KNOLL.

De duivel staat voor de deur.

VAN ARLSTEIN.

Wie?

KNOLL.

De duivel. — Hij vraagt naar mijnheer.

VAN ARLSTEIN.

Kaerel! zijt gij dol?

KNOLL.

Zoo het de duivel zelf niet zij, dan koomt hij ten minsten uit de hel.

VAN ARLSTEIN.

Wat meent die gek? (*hij ziet buiten de deur*) Och, een moor! Dommerik! hebt gij in uw leven nog geen moor gezien.

KNOLL.

Onder de drie heilige koningen, anders niet.

VAN ARLSTEIN *roept.*

Koom binnen, vriendlief!

KNOLL *ter zijde.*

Vriendlief en — Ba!

ZES-

ZESDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, CATTICA.

VAN ARLSTEIN.

Wat koomt gij doen?

CATTICA.

Een' vriendlijken groet brengen van mijn heer.

VAN ARLSTEIN.

Wie is uw heer?

CATTICA.

Mijn vader, mijn broêr, niet zwart, wit als gij, zeer goed, mijn weldoener.

VAN ARLSTEIN.

Ik verstaa u maar half.

CATTICA.

Weinig duitsch. Moet nog leeren.

KNOLL *ter zijde.*

Anders verstaat de duivel toch alle taalen.

VAN ARLSTEIN.

Hoe heet uw heer?

CATTICA.

Zeeman.

VAN ARLSTEIN.

Aha! nu begrijp ik u, waarschijnlijk de vreemdeling, die onlangs dat landgoed van Wendenberg heeft gekogt?

CAT-

CATTICA.

Is zoo.

VAN ARLSTEIN.

Wat is zijne begeerte?

CATTICA.

Bezoek geeven.

VAN ARLSTEIN.

Mij? Wanneer?

CATTICA.

Heden.

VAN ARLSTEIN.

Hij zal welkoom weezen.

CATTICA.

Is goed. (*Hij wil vertrekken.*)

VAN ARLSTEIN.

Wagt nog een weinig. Gij bevalt mij.

CATTICA.

Jij, oude heer! mij ook.

KNOLL *trekt Cattica bij den rok.*

Satan! het is de genadige heer, tegen dien mag men niet jij zeggen.

CATTICA.

Wat wil die?

VAN ARLSTEIN.

Laat hem loopen, hij weet niet beter. Zijt gij al lang bij uwen heer?

CATTICA.

Zeer lang.

VAN

VAN ARLSTEIN.

Heeft hij u gekogt?

CATTICA, *schudt met zijn hoofd.*

VAN ARLSTEIN.

Hoe zijt gij bij hem gekomen?

CATTICA.

Kleen kind.

VAN ARLSTEIN.

Uw vaderland?

CATTICA.

Surinamen. Mijn vader, arm slaaf, veel werk, veel slaag, was te veel, moest wegloopen, liep ver — ver, digt bosch, groot water, heet Cottica, is eene rivier, daar woonen veele negers, ijslijk wild, ook weggelopen.

VAN ARLSTEIN.

Ik begrijp het al: hij meent de zoogenaamde bosch-negers.

CATTICA.

Koomen 's nachts weder, groote hoopen, slaan blanken dood, neemen alles mede.

KNOLL *ter zijde.*

Die schelmen!

VAN ARLSTEIN.

En wat doen dan de blanken?

CATTICA.

Gaan uit bij dag, met geweeren, zoeken wild, steeken hutten in brand, verwoesten rijst-akkers, hebben mijn vader ook doodgeschoten.

KNOLL *ter zijde.*

Dat was goed.

VAN ARLSTEIN.

En waar waart gij?

CATTICA.

Kleen kind, lag op stroo, hut brandde al, moeder weggeloopen, arm kind, schreeuwde ontzachlijk! vader Zeeman hoorde het, hij zeer goed — hij door rook, door vuur, koomt snel, draagt kind naar huis, nieuwe vader, nieuwe moeder, goede heer — zeer goede heer —

VAN ARLSTEIN.

En rijk, zoo als het schijnt.

CATTICA.

Veel geld.

VAN ARLSTEIN.

Ook blijd gemoed?

CATTICA.

Weinig blijd?

VAN ARLSTEIN.

Dan is hij geen man voor mij.

CHRISTINA.

Wat deert hem dan?

CATTICA.

Weet wel, mag niet zeggen?

VAN ARLSTEIN.

Hoe heet gy, braave jongen?

CAT-

CATTICA.

Cattica. Vaders hut stond aan de rivier, mijnheer noemt mij Cattica.

VAN ARLSTEIN.

Vaarwel, goede Cattica! zeg aan uw heer dat het mij aangenaam zal zijn hem te leeren kennen. U ook.

CATTICA.

Vaarwel, goede oude man.

VAN ARLSTEIN.

Gij koomt immers ook weder mede?

CATTICA.

ó Ja, ben altoos waar mijn heer is (*Hij vertrekt.*)

VAN ARLSTEIN *tegen Knoll.*

Geef hem wat te ontbijten.

KNOLL.

Hoe heet zulk een beest?

VAN ARLSTEIN.

Domkop! het is een mensch zoo als gij.

KNOLL.

Als ik? — God bewaare mij. (*Hij vertrekt.*)

ZEVENDE TOONEEL.

ARLSTEIN, Mevr. VAN ARLSTEIN, HANS *en* CHRISTINA.

CHRISTINA.

Mij dunkt dat ik deezen heer Zeeman reeds gezien hebbe.

VAN ARLSTEIN.

Waar?

CHRISTINA.

Toen ik gister en eergister naêr onze bouwlieden, aan gene zijde van 't braakland, ging zien, wandelde 'er een vreemd man onder de populieren, stond dikwijls stil, en zag naar ons. De boeren hadden reeds van hem gehoord: hij moet zeer braaf zijn.

VAN ARLSTEIN.

Maar hij laat het hoofd hangen, en dat deugt niet in het Spessarter woud. Het is hier buitendat al droevig genoeg.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Het is misschien een ongelukkige, die troost nodig heeft.

VAN ARLSTEIN.

Het troosten is uwe zaak, vrouwlief! daarmede bemoei ik mij niet. De naam Zeeman staat mij reeds tegen: want ik ben een boschman. Intusschen het is toch onze buurman, en behoort dus ook mede tot de vierde bede — ontvangt hem vriendlijk.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Dat spreekt van zelven.

VAN ARLSTEIN.

Heisa! vrolijk! heden krijgen wij het huis vol gasten.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Indien zij maar niet vroeg koomen: want ik moet nog bij mijne zieken gaan.

VAN ARLSTEIN.

En ik rijde naar het bosch.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Gij moest toch liever —

VAN ARLSTEIN.

Stil, vrouwlief! Ampts-bezigheden — noch gasten, noch onweder houden mij daarvan af. Ik hebbe immers sinds drie weeken de couranten niet eens kunnen leezen. Apropos! hoe maakt het de schoolmeester?

HANS.

Hij is beter!

VAN ARLSTEIN.

Vraag hem toch eens, of wij niet weldra weder de couranten gesaamentlijk zullen leezen. Die oude is een levend couranten-woordenboek. Ik bestudeer dezelven nog eens zoo gaarne in zijn bijzijn. Vaarwel, vrouwlief! (*Hij schudt haar de hand.*) ô Oude apotheekerin. Ik moet u wel eene lelijke pots speelen, dat ik nooit ziek worde. (*Hij vertrekt.*)

Mevr. VAN ARLSTEIN, *hem vriendlijk achternaziende.*

Beste man. Als arts zoude ik aan u te schande worden, waar zoude mijne koele bedaardheid blijven? — Nu, kinderen! ik gaa.

HANS *hangt zijn geweer over den schouder.*

Ik ook.

CHRISTINA.

Gij zoud wel hièr kunnen blijven.

 HANS.

HANS.

Wie zal dan de patrijs schieten?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Hij heeft gelijk. — Nu nog iets, kinderen! overhaast u niet omtrent de jonge Schaubrodts.

HANS.

Dat heeft geen gevaar.

Mev. van ARLSTEIN.

Ik vrees dat gij niet voor elkander geschikt zijt. — De residentie is eene vergulde kooi vol van papegaaijen: zij eeten veel amandelen en klappen veel fransch. Wij hebben onze duiven-slag, en begeeren het niet beter. (*zij vertrekt.*)

HANS *neemt zijn geweer weder van den schouder, en leunt nadenkend op hetzelve.*

Hm! hm!

CHRISTINA.

Nu? — waarom gaat gij niet?

HANS.

Ik weet een duifjen, dat zou ik zoo gaarne in onze duivenslag lokken.

CHRISTINA.

Doe het dan.

HANS.

Ik mag niet. Het is eene boschduif, niet edel genoeg. Dat is eene zotte inrichting, zeer zot. (*Hij werpt het geweer op schouder en vertrekt.*)

CHRIS-

CHRISTINA.

Wat deert hem? (*zij loopt hem na en roept*) Hei, broêr! koom spoedig weder. (*zacht*) Ik kan die stadgasten niet aan de praat houden, als zij koomen, zal ik hun bij de familie-portraitten met de groote kraagen brengen. (*zij vertrekt.*)

AGTSTE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeldt den tuin van Wendling.

AMALIA *is bezig linnen te begieten, terwijl zij een liedjen zingt.* KILIAAN *ziet toe met innig welbehagen.*

KILIAAN.

He! he! he! he!

AMALIA.

Waarom lagcht gij?

KILIAAN.

Ik ween van blijdſchap.

AMALIA.

Weent gij?

KILIAAN.

Het is linnen als of het door eene princes geſponnen ware.

AMALIA.

Dat kompliment is zeer dubbelzinnig.

KILIAAN.

Och, waarom niet. 't Is immers alles zoo klaar als den dag; het linnen, het water, en met eerbied gezegd, mijn hart.

AMALIA.

Hoe koomt uw hart bij mijn linnen?

KILIAAN.

Het is 'er ingesponnen, ingeweeven.

AMALIA.

Nu dan zullen wij het ook mede begieten. Dáár, haal mij nog wat water.

KILIAAN.

Ja, mijne waarde juffer! braaf gieten, braaf gieten als het brandt. (*Hij vertrekt met den gieter.*)

AMALIA.

Het ware zoo kwaad niet, goede Kiliaan! zoo men de harten konde begieten; niet om ze uittedooven, maar om die te bleeken.

KILIAAN *koomt terug met water.*

Daar ben ik al wêerom.

AMALIA.

Ik bedank u.

KILIAAN *zich schurkende.*

Wel zoo, nu bedankt zij mij nog!

AMALIA.

Dat moet ik u nageeven, Kiliaan! gij zijt in ons huis een goed, dienstvaardig mensch geworden.

KI-

KILIAAN.

Is het niet waar?

AMALIA.

Gij had te vooren geenen lust om hand of vinger uittesteeken.

KILIAAN.

Ik zat altoos achter den kagchel.

AMALIA.

En uwe geliefkoosde bezigheid bestond in appelen te braaden.

KILIAAN.

Maar toen de juffer begon te spinnen, met die witte handjens, en het rad te draaijen, met die lieve voetjens, toen liet ik de appelen op den kagchel piepen.

AMALIA.

Wat gaat mijn spinnen u aan?

KILIAAN.

Uw spinwiel, juffer! heeft mij wonderlijke dingen voorgesnord.

AMALIA.

Zoo waarlijk!

KILIAAN.

Dingen, die mij dag en nacht in de ooren gonsen.

AMALIA.

Dat koomt van uw dik bloed: gij moet u doen aderlaaten.

KILIAAN.

In het geheel niet aderlaaten. Wie is mijn vader, he?

AMALIA.

Uw vader? De molenaar Kiliaan.

KILIAAN.

De rijke molenaar Kiliaan. Merkt gij iets juffertjen —

AMALIA.

Niets het minste.

KILIAAN.

Neem het mij niet kwaalijk, gij zijt nog een weinigjen dom.

AMALIA.

Somwijlen.

KILIAAN.

Voor wien hebt gij dat linnen gesponnen, he?

AMALIA.

Voor mij.

KILIAAN.

Wat moet 'er dan van gemaakt worden?

AMALIA.

Van elks wat.

KILIAAN.

Van elks wat. He! he! he! Van elks wat!

AMALIA.

Hoe! koomt u dat zoo klugtig voor?

KILIAAN.

Ik ben zoo dom niet. Als eene jonge deern linnen spinne, en'er van elks wat gemaakt worde, dan wordt 'er weldra bruiloft gehouden.

AMA-

AMALIA.

Ja?

KILIAAN.

En met wien?

AMALIA.

Dat is de vraag.

KILIAAN.

Ik zoude wel weeten —

AMALIA.

Kiliaan! mij dunkt gy moest eens bij mijn vader gaan.

KILIAAN.

Wat zal ik 'er doen?

AMALIA.

Hij is alléén, zoo hij iet nodig had —

KILIAAN.

Het drankjen staat bij hem, de boeken leggen in orde —

AMALIA.

Zijn mijne hoenders al gevoërd?

KILIAAN.

Sakkerloot! de hoenders zijn nog niet gevoerd!

AMALIA.

Spoedig! loop!

KILIAAN.

Spoedig, spoedig! Maar, juffer! denk 'er ook eens weinig over na.

AMALIA.

Waar over!

KILIAAN.

Daar over. Over het linnen, over den rijken vader, en over alles. (*Hij vertrekt.*)

NEGENDE TOONEEL.

AMALIA *alleen.*

Gij, onbeschaafd kind der natuur! bijnaêr benijde ik u. Gave de hemel dat ik geheel boerin ware, niets gelezen hadde, dan het nood- en hulpboekjen, en geen grooter vermaak kende, dan de zondagsche dans onder de lindenboomen. Mijn vader heeft wel gelijk. Hij, die verpligt is den Pegasus voor den ploeg te spannen, voor dien ware het beter een gemeen bouwpaard te bezitten.

TIENDE TOONEEL.

AMALIA; HANS, *over den heining springende.*

AMALIA, *ontsteld.*

Daar is hij. (*zij gaat aan haar werk en doet als of zij hem niet zag*) Kiliaan!

HANS.

Zij ziet mij niet, of wil mij niet zien.

AMALIA.

Kiliaan!

HANS.

HANS.

Wat wilt gij gaarne hebben, lieve Amalia!

AMALIA.

Zijt gij daar, mijnheer van Arlſtein? Goeden morgen.

HANS.

Gij roept — kan ik u helpen?

AMALIA.

Volstrekt niet.

HANS.

Het geen Kiliaan verrichten kan, zult gij mij toch ook wel toevertrouwen. Of riep gij hem maar, om niet met mij alleen te zijn.

AMALIA.

Wel nu, dat is wel mooglijk.

HANS.

Kunt gij mij niet lijden?

AMALIA.

ô Niet altoos haat men den man met wien men niet alleen wil zijn.

HANS.

Dien men gaarne ziet, is steeds welkoom.

AMALIA.

Dat zijt gij ook. Maar de beste menschen hebben hunne ongemanierdheden, die het bijzijn van een derden in bedwang houdt.

HANS.

Ik weet wel, wat gij ongemanierdheden noemt. Als ik

ik vrij mijn hart ontsluite, als ik zegge, Amalia is goed, schoon, verstandig —

AMALIA.

Kiliaan! — Kiliaan! —

HANS.

Nu, wees maar stil. Ik zal het niet meer zeggen. Zoo als het echter in mijne oogen te leezen staa, kan ik niet helpen.

AMALIA.

Ik leeze alleen gedrukte letters.

HANS, *gevoelig.*

Gij zijt somtijds zeer onverdraaglijk.

AMALIA.

Reeds zoo vroeg ter jagt geweest?

HANS.

Nog niet. Eerst wilde ik goed fortuin zoeken.

AMALIA.

Toch niet bij mij. In 't geheel voorjaar wensch ik geenen jaager iet goeds.

HANS.

Ik moet voor eene zieke buurvrouw een patrijs schieten.

AMALIA.

En zijt gij nog niet weg?

HANS.

Ik heb den tijd nog.

AMALIA.

Foei, mijnheer van Arlstein!

HANS.

Verongelijk mij niet, Amalia! zij kan het deezen middag immers eerst gebruiken? Ik heb buiten dat nog eene andere reden, waarom ik liever lang zoude uitblijven.

AMALIA.

Dat is toch de eerste maal dat ik hoore, dat gij gaarne van huis zoude zijn.

HANS.

Wij krijgen gasten uit de stad, dan moet ik komplimenten maaken, lang aan tafel zitten; uit verveeling eet en drink ik meer dan gewoonlijk — dan word ik ſlaaperig —

AMALIA.

Staa dan op en gaa slaapen.

HANS.

Dat mag ik niet, inzonderheid heden niet: want het bezoek betreft mij en zuster Chrisjen ook.

AMALIA.

Waarſchijnlijk bloedverwandten?

HANS.

Nog niet, maar zij zouden het gaarne worden — Het is de oude Schaubrodt van Ellersdorp met zijne kinderen, die heeft een ontwerp — een huuwlijksontwerp — de duivel haale hem!

AMALIA, *een weinig ontsteld.*

Een huuwlijk tusschen u en zijne dochter?

HANS.

Dat is zijne meening.

AMA-

AMALIA, *zich herstellende.*

Nu, het zoude immers eene behoorlijke partij zijn.

HANS.

Maar ik zeg u dat zij mij in 't geheel niet bevalt.

AMALIA.

Kent gij de freule reeds?

HANS.

Als kinderen waren wij dikwijls bij malkanderen.

AMALIA.

ó Dan zal de vroege genegenheid weldra weder opwakkeren!

HANS.

Maar ik heb haar nooit mogen lijden. Zij wist altoos alles beter, en trok den neus op, als men zich niet terstond kon herinneren waar Ispahan lag. Eens vroeg mij haar vader in een groot gezelschap, wie de min van Romulus geweest ware? — ik meende het zeer wél te maaken, en antwoordde: eene vrouw. Toen lagchte de kleene heks mij uit, riep: het wijfjen van eenen wolf! en vatte mij bij de kin, als of zij medelijden met mij had. Ik wierd zoo rood als vuur, het gezelschap lagchte, dat verdroot mij — de traanen kwamen mij in de oogen — ik vergeef haar dat in mijn leven niet.

AMALIA.

Wie zal een kinderlijken haat zoo lang voeden!

HANS.

Hadt zij mij maar niet bij de kin gevat. Het kwam mij al te verdacht voor — en ik geloof het nu nog

niet,

niet, dat de zoogster van Romulus het wijfjen van eenen wolf geweest zij.

AMALIA.

Misschien gelooft zij-zelf het niet.

HANS.

Dat is mij onverschillig. Ik kan die alweetende kinderen niet verdraagen.

AMALIA.

Maar zij is thands geen kind meer; zij zal u zeker bevallen.

HANS *hevig*.

Neen, zeg ik. (*zacht*) En niet waar, Amalia! gij gelooft het ook niet?

AMALIA.

Wat gaat het mij aan?

HANS.

Ik bidde u, maak mij niet nog neêrslagtiger, dan ik reeds ben. Daar heb ik met het klimmen over de heining een knoop losgerukt.

AMALIA.

Waarom koomt gij de tuindeur niet in?

HANS.

Wel, zoo ver omloopen? Naar u toe neem ik altoos den kortsten weg, en ik zou denzelven, bij nacht en nevel, midden door het woud vinden: want mijn wegwijzer is hier. (*Op het hart wijzende.*)

AMALIA.

Kiliaan!

 HANS.

HANS.

Ik heb immers al afgedaan. Wees toch zóó goed en maak 'er dien knoop weder aan; anders noemt moeder mij een flordig mensch.

AMALIA.

En de freule van Schaubrodt mogt —

HANS.

Zoo gij dat denke, laat hem dan maar hangen.

AMALIA.

Nu, koom maar hier. (*Zij krijgt naald en draad uit haaren zak, en zet den knoop aan het jagtkleed, op de hoogte van de borst.*)

HANS.

Een zonderling gevoel — uwe hand zoo naêrbij mijn hart — voelt gij hoe het klopt — Amalia — vergeef mij, de gelegenheid is te fchoon — (*Hij kuscht haar op de wang.*)

AMALIA *gevoelig.*

Mijnheer van Arlstein! het doet mij leed, dat ik mij in u bedrogen hebbe. (*Zij vertrekt snel.*)

ELFDE TOONEEL.

HANS *alleen.*

Amalia! Amalia! zij gaat heenen. Ik heb haar boos gemaakt, het is haar eigen schuld. Waarom kwam zij met den naald zóó naêrbij mijn hart. — Zij heeft zich be-

bedrogen, zeide zij, — waaromtrent dan? Heeft zij dan gedacht, dat ik van hout, en mijne ingewanden van steen waren? Maar het deedt haar leed, zich in mij te hebben bedrogen! Zij is mij dus toch goed — want onverschillige menschen kunnen iemand geen leed doen? En wat heb ik dan misdaan? — met mijne lippen naauwlijks, Ja! naauwlijks haare wangen aangeraakt. — Ach! zoo zij toch boos moest worden, doet het mij leed, dat ik haar niet van gantscher harte heb gekuscht.

TWAALFDE TOONEEL.

HANS, KILIAAN.

KILIAAN.

Het is mij lief, genadige jonker! dat ik u alleen vinde.

HANS.

Mij in 't geheel niet.

KILIAAN.

Ik heb u iet te vertrouwen.

HANS.

Dat is —

KILIAAN.

Van juffer Amalia.

HANS.

Laat hooren.

KILIAAN.

Zij is ſinds eenigen tijd zoo stil.

HANS.

Anders was zij vrolijk.

KILIAAN.

Zekerlijk. En zij eet zoo weinig als een kikvorsch. De oude man is zieklijk, hij kan ook niet veel verdragen. Gij gelooft het vast niet, genadige jonker! somtijds moet ik alléén 's middags den gantschen schotel ledig eeten.

HANS.

Arme Kiliaan!

KILIAAN.

Ja, men weet het, hier zit het juist. Somtijds vind ik haar in het priëel, met oogen, zoo rood van het weenen als een klaproos.

HANS.

Weent zij — waarom weent zij?

KILIAAN.

Ik heb het mijn' vader, den rijken molenaar Kiliaan, in het vertrouwen gezegd, die heeft daarop gezegd, jong, groen hout weent, als men het op het vuur legt. Let op, Kiliaan! heeft hij gezegd, de juffer ligt ook op het vuur, dat is zoo veel te zeggen, als: zij is verliefd.

HANS.

Verliefd? verliefd? op wien?

KILIAAN.

He! he! he! he! kunt gij dat niet raaden?

HANS.

HANS.

Nu, spoedig maar.

KILIAAN.

Op mij.

HANS.

Op u?

KILIAAN.

Mijn vader, de rijke molenaar Kiliaan, heeft mij bij den schoolmeester gedaan, op dat ik een weinigjen *conduite* zoude leeren. Dat heb ik nu ook geleerd, zoo als gij ziet, en ben daarteboven een knappe jongen, en ook niet dom, God dank! Den molen met de gantsche zwijnenmestery moet ik eenmaal erven. — Dat steekt de juffer in de oogen.

HANS.

Dunkt u dat?

KILIAAN.

Niemand kan het haar kwalijk neemen. Het doet mij maar leed, dat zij zich zoo in stilte verkniest —

HANS.

Sinds wanneer hebt gij dat bespeurd?

KILIAAN.

Wel, zoo omtrent — sederd dat het vijandlijk kommando hier was.

HANS *stil.*

Dat koomt overeen. Dankbaarheid heeft der liefde den weg gebaand.

KILIAAN.

Ja, door uw gemompel wordt het niet beter. Wat moet nu daarvan worden?

HANS.

Ja zeker, Kiliaan! zoo gij wreed jegens het meisjen zijt —

KILIAAN.

Ik ben niet wreed, in 't geheel niet, ter kontrarie tegendeel. Ik ben zoo verliefd, dat het ellendig is. Ik heb eerst lang niet geweten, waar de schoen wrong, maar van St. Valentijns-dag af, is 'er een licht voor mij opgegaan. — Terstond heb ik het mijn' Vader, den rijken molenaar Kiliaan, vertrouwd, die heeft gezegd, de meid is braaf, en de schoolmeester heeft hij gezegd, is een best man. Geld, heeft hij gezegd, is 'er zeker niet te haalen, maar, heeft hij gezegd, huishoudlijkheid en een goede naam zijn ook een kapitaal: dat heeft hij gezegd.

HANS.

Nu, wat hebt gij toen gezegd?

KILIAAN.

Ik heb gezegd, vader, heb ik gezegd, ik weet u 'er niets van te zeggen, en zoo het Gods wil is, heb ik gezegd, dan hebbe ik 'er ook niets tegen — dat heb ik gezegd.

HANS.

Gaa dan heenen, en beproef uw geluk.

KILIAAN.

Ja, maar zie, genadige jonker! wij zijn beiden nog

een

een weinig te bloohartig. Zij zucht: (*met eene fijne stem*) Ach! — Ik zucht: (*met eene grave stem*) Ach! — maar verder koomt het niet. Mijn mond is als een spaarpot, veel gaat 'er in, maar niets koomt 'er uit: Het is nog een geluk dat ik niet dom ben. Ik heb een inval gehad. Kiliaan! heeft mijn vader gezegd, die inval is goed: dat heeft hij gezegd.

HANS.

Laat eens hooren.

KILIAAN.

Ik zal den genadigen jonker verzoeken, dat hij mijne voorspraak zij.

HANS.

Ik —?

KILIAAN.

De jonker heeft ook boeken gelezen, die kan het voorstel overheerlijk doen.

HANS.

Denkt gij dat?

KILIAAN.

Laat zij zich niet langer kwellen, maar haar hart voor mij uitstorten.

HANS.

Gij zijt een gek.

KILIAAN.

En op St. Maarten, als de gansen vet zijn, zal de bruiloft weezen.

HANS.

Loop naar den duivel. (*Hij vertrekt.*)

KILIAAN *alleen.*

Nu, dat was ooknict beleefd. Ik ben wel juist geen jonker, maar mijn vader, de rijke molenaar Kiliaan, is toch een man van aanzien in het dorp. Zoude hij misschien boos zijn geworden, om dat ik hem niet oogenbliklijk op de bruiloft verzocht, het zou immers toch geschied zijn. Mijnentwegen — als hij het kan verdraagen dat eene maagd zich kwelle — ik kan 'er een eed op doen, dat het mijne schuld niet zij.

(*Hij vertrekt.*)

Einde van het eerste bedrijf.

TWEE-

TWEEDE BEDRIJF.

Het tooneel verbeeldt de kamer van het voorgaand bedrijf.

EERSTE TOONEEL.

CHRISTINA *met een ring vol sleutels en twee flessen wijn. Een weinig daarna* KNOLL.

CHRISTINA.

De twaalf apostelen in Bremen zijn twaalf groote wijnvaten, en de beste wijn daarvan heet Judas. Waarschijnlijk om dat de beste, de tong het gemaklijkst ten verraader maakt. Nu deeze twee flessen zijn echt en onvervalscht (*zij zet dezelven op de tafel*) als den Bremer Judas, maar zullen den eerlijken schoolmeester bezwaarlijk tot praaten brengen. Wel nu, dat hij zijne kleine geheimen voor zich behoude; zijne deugden zijn ons toch bekend.

KNOLL *koomt.*

De heer is zoo even gekomen, voor wien de zwarte satan deezen morgen belet heeft gevraagd.

CHRISTINA.

Mijnheer Zeeman? — is mijn vader nog niet te huis?

KNOLL.

Neen.

CHRISTINA.

Mijn broer ook niet?

KNOLL.

Ook niet.

CHRISTINA.

Dan moet ik hem wel opwachten. Breng hem boven.

KNOLL *vertrekt spoedig.*

TWEEDE TOONEEL.

CHRISTINA. ZEEMAN.

CHRISTINA *hem te gemoet gaande.*

Mijne ouders hebben mij gelast, u van harte welkom te heeten.

ZEEMAN.

Freule! mogt gij niet enkel eenen last volbrengen!

CHRISTINA.

In deeze ſtreek wenscht men in elken nieuwen nabuur eenen vriend te vinden.

ZEEMAN.

Dien hebt gij waarlijk in mij gevonden.

CHRISTINA.

Zoo spoedig? Vriendschap is geene bloem. De boomen groeijen langsaam.

ZEE-

ZEEMAN.

Naarmate de grond hen voedfel geeve.

CHRISTINA.

Wat onzen grond aangaat, dien durve ik prijzen. — Ook wordt buiten, de kennis spoediger gemaakt.

ZEEMAN.

Ik kenne u reeds, freule! —

CHRISTINA.

Gij! — mij?

ZEEMAN.

Sederd gister en eergister.

CHRISTINA.

Dan kunt gij bezwaarlijk meer van mij weeten, dan dat ik 's zomers een' ftroohoed draage.

ZEEMAN.

Vergeef mij. Ik wenschte hem te zien, die u beter kenne.

CHRISTINA.

Dat is zeer paradox.

ZEEMAN.

Ik zal het u ophelderen. Gij zat met twee kinderen op het veld bij de beek —

CHRISTINA.

Juist — het waren mijn jongste broêr en zusjen.

ZEEMAN.

De ondeugende kleenen wilden in 't graan loopen, om koornbloemen te plukken, maar werden door u weêrhouden.

CHRIS-

CHRISTINA.

Natuurlijk, om dat zij het graan van de boeren niet zouden vertrappen.

ZEEMAN.

Achting voor het bezit van anderen. — Nu koomen de kinderen naar mij toe, bij de beek. Met angst spoed gij hen achter na —

CHRISTINA.

Zekerlijk. Zij zouden immers in het water hebben kunnen vallen?

ZEEMAN.

Zusterlijke liefde en moederlijke zorg. — Eene maaijers-vrouw heeft haaren zuigling in 't gras neêrgelegd — hij schreit — gij neemt hem op den arm, poogt het kind te doen bedaaren, en brengt het eindlijk bij de moeder.

CHRISTINA.

Zoude ik het arme wormpjen hebben laaten schreeuwen?

ZEEMAN.

Tedere menschenliefde. — Een arme Zwitsersche uitgeweekene gaat met zijne doodsbleeke vrouw verbij. Gij hebt niets bij u, keert naar huis, en haalt brood en linnen.

CHRISTINA.

Mijne moeder geeft liever iets dergelijks, dan geld.

ZEEMAN.

Maar het geen gij de vrouw bij het heen gaan in de hand drukte —

CHRIS-

CHRISTINA.

Was eene kleenigheid van mij-zelven.

ZEEMAN.

Weldaadigheid, zonder daarop aanspraak te willen maaken. — Een paar woeste boeren-knaapen sloegen den bal, bij toeval raakt dezelve uw hoofd, de vader ziet het, loopt 'er heenen om de jongens te kastijden — gij koomt 'er bij, spreekt hen voor —

CHRISTINA.

Die arme kinderen hadden het niet met moedwil gedaan.

ZEEMAN.

Zachtmoedigheid. Gij krijgt dorst — eene boerin haalt melk uit het dorp. Reeds ziet gij haar in de verte terug keeren, in hetzelfde oogenblik koomt men u zeggen naar huis te moeten koomen, en gij spoed u derwaards.

CHRISTINA.

Natuurlijk. Ik kon immers niet weeten wat 'er voorgevallen ware?

ZEEMAN.

Gehoorzaamheid. — En, mijne Freule! neem nu eens alle deeze deugden bij elkander, die ik in één uur tijds in u waargenomen hebbe, en laat mij dan de vraag herhaalen: wie kent u beter?

CHRISTINA.

Laat mij liever vraagen: wie kan, beter dan gij, honig uit de gemeenste bloem zuigen.

ZEEMAN.

Nu zijt gij vertrokken. — De boeren leunen op hunne ploegen, knikken elkander vriendlijk toe, strijken het hair uit hun gezicht, om u achter na te kunnen zien. Hoe meer ik navraag, onderzoek: uit elken mond hoor ik uwen lof, hij straalt uit elks oogen.

CHRISTINA.

Het zijn goede menschen.

ZEEMAN.

En ik zoude u niet kennen? ô Mijne freule! niet aan de thee- of speeltafel — niet op bals of visites ontcijffert men uwe kunne. Om eene vrouw weldra te kennen, moet men niet met haar spreeken, maar haar één uur gade slaan want de vrouwen zijn meer meester van hunne woorden dan van hunne daaden.

CHRISTINA.

Gij zijt een gevaarlijke beschouwer. Ik zal u moeten vreezen.

ZEEMAN.

Vrees is juist het gevoel, dat ik volstrekt niet in u wilde opwakkeren.

CHRISTINA *eenigzins verlegen afbreekende.*

Gij hebt het Wendenbergsche landgoed gekogt; zijt gij met uwen koop te vrede?

ZEEMAN.

ô Ja —

CHRISTINA.

Welk een geluk voor ons, dat een beschaafd en wel ge-

gesteld man den schoonen bergweg dóórreize en een goed in 't Spessarter-woud koope.

ZEEMAN.

Dit woud heeft voor mij meer bekoorlijkheden dan de lieflijkste streek aan den Rhijn.

CHRISTINA.

Dan bemint gij waarschijnlijk de eenzaamheid?

ZEEMAN.

Zoo als elk ongelukkige.

CHRISTINA.

En hebt gij niemand bij u?

ZEEMAN.

Niemand als mijn' neger.

CHRISTINA.

Ach! dan moet gij in dat groot, afgelegen huis melankoliek worden.

ZEEMAN.

Ik koestere nog eene zachte hoop, dit huis eenmaal in eene verzamelplaats van stille genoegens te hervormen.

CHRISTINA.

Dan zoude het weder worden het geen het weleer was. Gij kunt niet gelooven, mijnheer Zeeman! welke goede menschen daar gewoond hebben.

ZEEMAN.

ô Zeker geloof ik het —

CHRISTINA.

De genoeglijkste dagen mijner kindsheid hebbe ik daar

daar doorleefd: want wij hielden eene vriendschaplijke nabuurschap.

ZEEMAN.

Dan zal welligt deeze herinnering u het verblijf aldaar aangenaam maaken.

CHRISTINA.

Ik ben in langen tijd, in zeer langen tijd, 'er niet geweest — en het zal traanen kosten, zoo ik 'er weder voor het eerst koome.

ZEEMAN.

Kent gij de weide nog achter het kerkhof?

CHRISTINA.

ó Die zal ik nooit vergeeten. Ik was dáár eens in groot gevaar. Wij speelden 'er, van alle zorg bevrijd; eensklaps kwam 'er een geschreeuw door het dorp: een dolle hond! een dolle hond! Ik zag rond, reeds kwam het woedend dier op ons af; ik schreeuwde — wilde wegloopen — de schrik was door mijne leden geslagen — ik viel — en in hetzelfde oogenblik hoorde ik een schot. Beschroomd hief ik het hoofd omhoog — tien schreden van mij af, lag de hond in zijn bloed, en naast mij stondt de jonge Wendenberg met het afgetrokken geweer.

ZEEMAN *zeer aangedaan.*

Dien hebt gij niet vergeeten?

CHRISTINA.

Foei! zoo ik dat immer konde vergeeten! Ik was destijds nog te kleen, om het vreeslijke van het gevaar te kunnen inzien, maar thands — thands heb ik geen vuu-

vuuriger' wensch, dan nog éénmaal mijnen redder te kunnen dankzeggen.

ZEEMAN.

Waar is hij?

CHRISTINA.

De hemel weet het, hij ging de wijde waereld in.

ZEEMAN.

Mij dunkt dat ik van hem gehoord hebbe; maar weinig goeds.

CHRISTINA.

Hij hadt eene rampzalige zucht voor glans en grootheid; dit heeft hem dikwijls verleid, maar slecht was hij niet. Toen hij dien hond doodschoot, nog zie ik hem naast mij staan, met vreugdetraanen in de oogen — die zich zoodanig over het goede kan verblijden, is uit de natuur niet tot het kwaade genegen.

ZEEMAN.

Hij-alléén moet oorzaak zijn van den val van het huis.

CHRISTINA.

Hij hieldt bijzonder veel van mij, en waarlijk, mijnheer Zeeman! zoo gij het ongunstige van hem wilt hooren, moet gij mij niet vraagen.

ZEEMAN.

Het schijnt bijnaêr dat hij een schoon geluk verbeurd hebbe. Het was hem misschien vóórbehouden, uw huis nog naauwer aan het zijne te verbinden.

CHRISTINA.

Ik verstaa u. Ik was nog een kind, toen hij verdween. Ware ik ouder geweest, het zoude mij misschien gelukt zijn hem te redden. (*Haar oog bepaalt zich bij deeze laatste woorden, op het schilderstuk: de moeder en haar kind.*)

ZEEMAN.

ó Zeker, mijne freule! (*Hij volgt het oog van Christina*) Ha! welk eene beeldnis is dat?

CHRISTINA.

Het is de moeder van den man, over wien wij zoo even spraken, en het knaapjen, dat op haaren schoot leunt, is hij-zelf — als kind geschilderd.

ZEEMAN.

Hoe koomt gij aan deeze beeldnis?

CHRISTINA.

Mijn vader heeft die op de veiling gekogt. Alles werdt op Wendenberg verkogt, alles — en toen ging het mijnen vader ter harte, dat dit stuk in vreemde handen zoude koomen. (*Eenig zwijgen. Zeeman blijft onbeweeglijk voor de beeldnis staan. Christina zegt ter zijde*) Wat is dat? De traanen rollen hem langs de wangen — die man doet mij aan — maar hoe zonderling! — (*luid*) Ik hoor mijn' vader op den trap en spoede mij, hem uwe komst te melden. (*Zij neemt de flessen op en vertrekt.*)

ZEEMAN *laat zijne traanen den vrijen loop, hij knielt eenige oogenblikken voor de beeldnis* ne-

neder met opgehevene handen. Iemand hoorende naderen, staat hij snel op, droogt zijne oogen af, en poogt zich te herstellen.

VIERDE TOONEEL.

ZEEMAN, VAN ARLSTEIN.

VAN ARLSTEIN.

Welkoom, buurman! en dubbel welkoom, zoo gij een man met een vrolijk hart zijt: want gij moet weeten, dat de blijmoedigheid bij mij te huis is.

ZEEMAN.

Heer opperjagermeester —

VAN ARLSTEIN.

Eer gij verder gaa! Heden, den eersten dag onzer kennismaking, veroorloof ik u, mij met de titulatuur te kwellen, maar van morgen af aan, heete ik, kort en goed, buurman! en daar mede uit.

ZEEMAN.

Ik ben een somber mensch, door menig verdriet ter neêr gedrukt, gij zult in den beginne geduld met mij moeten hebben.

VAN ARLSTEIN.

Dan moet gij het mij niet kwaalijk neemen, dan zal ik u aanvanglijk aan de vrouwen expedieeren, dat zijn geduldige zielen, die weeten hoedanig zij artsenijkranke ligchaamen en kranke zielen moeten behandelen.

ZEEMAN.

Gij zijt een gelukkige huisvader.

VAN ARLSTEIN.

Bij mijne arme ziel! 'er leeft op aarde geen gelukkiger mensch dan ik. Eene braave vrouw, zonder luimen, onbedorvene kinderen, welstand, en eene bepaalde hoeveelheid van daaglijkschen arbeid. Buurman! het laatste behoort inzonderheid tot de gelukzaligheid, en is eigenlijk de waare specerij. Derhalven raade ik u veele bezigheid, veele werkzaamheid aan. Gelegenheid daartoe vind gij genoeg op uwe goederen; zij zijn in verval geraakt, dus is 'er volop te doen, en ik verzekere u dat het der moeite waardig zij: want het zijn overheerlijke goederen. Ik weet niet of gij de landhuishoudkunde verstaa, maar zoo ik u ergends in met raad en daad van dienst kunne weezen, zal ik het gaarne doen.

ZEEMAN.

Ik zal van uwe goedheid gebruik maaken; staa mij nu de eerste bede toe.

VAN ARLSTEIN.

Wat is het?

ZEEMAN.

Verkoop mij deeze beeldnis.

VAN ARLSTEIN.

Deeze beeldnis? — Waarom?

ZEEMAN.

Ik heb zoo even van uwe dochter gehoord, dat het de voormaalige bezitster van Wendenberg verbeeldt.

VAN-

VAN ARLSTEIN.

Dat is zoo.

ZEEMAN.

Het moet eene zeer braave vrouw geweest zijn.

VAN ARLSTEIN.

Eene vrouw als een juweel.

ZEEMAN.

Het koomt mij voor, als of deeze beeldnis op Wendenberg te huis behoorde, als of zij dáár zegen zoude brengen.

VAN ARLSTEIN.

Ja, mijn lieve heer Zeeman! hiermede kan ik u niet dienen. Ik heb die vrouw bemind als mijne zuster; zoo gij haar gekend had, die schoone vrouwlijke ziel — neen — daarmede kan ik u niet dienen.

ZEEMAN.

Gaarne zoude ik u de driedubbele waarde —

VAN ARLSTEIN.

Zoude ik de beeldnis mijner vriendin, aan een vreemden verschaggeren — foei! Ik heb het zelf schande prijs op de veiling gekogt; zoo de vendumeester het geweeten had, hij zou het honderd louis-d'or hebben kunnen opjaagen.

ZEEMAN.

Ik biede u honderd louis-d'or 'er voor.

VAN ARLSTEIN.

Buurman! gij zijt een raare vent. Wat zoude ik met dat geld doen? Ik heb meer dan ik behoeve, en deeze beeldnis behoort mede tot mijne huislijke genoe-

gens. Dikwijls plaats ik 's avonds mijn leuningstoel midden in de kamer, tegen over dezelve, rook mijn pijpjen en knik haar vriendlijk toe. Dikwijls kwam het mij in de avondschemering voor, dat zij glimlagchte. Nu, wie weet hoe naêrbij zij mij in die oogenblikken was. Neen, mijnheer! voor geene tweehonderd louis-d'or. Maar den jongen, die daar naast haar staat, wil ik 'er wel voor u laaten uitsnijden.

ZEEMAN.

Het was haar zoon?

VAN ARLSTEIN.

Helaas! ja. Een onwaardig mensch, van den hoogmoedsduivel bezeten, die, zonder zich te bedenken alles opofferde als hij maar boven anderen konde uitblinken. Het was hem hier buiten veel te stil; hij ging naar de refidentie, bouwde een huis, deed rijtuigen uit Engeland koomen, en klederen in Lion borduuren; verzamelde een kabinet van munten en oudheden, stapelde de ééne schuld op de andere, en liep eindlijk weg.

ZEEMAN.

Heeft men niets van hem gehoord?

VAN ARLSTEIN.

'Er is eens tijding uit Holland gekomen, dat hij dood zij. Daar zoude niets aan verbeurd zijn, had hij de braave familie maar niet mede in het ongeluk gesleept. De vader was een allereerlijkst en op het stuk van eer, een boven alle mate gevoelig man, hij meen-

meende dat zijn goede naam van hem vordere, dat hij alle de schulden van zijn' zoon betaalde, allen! allen! — Dit maakte hem arm; het verdriet verteerde hem, hij was te trots om zijnen vrienden de waare oorzaak te ontdekken, keerde liever zijner wooning den rug toe, greep zijn staf aan en verdween.

ZEEMAN.

En weet gij ook niet waar hij gebleven is?

VAN ARLSTEIN.

Ik gis dat hij dood zij. 'Er trok eens een kramer hier door, die het meende te weeten.

ZEEMAN *gretig*.

Wat wist hij? — Wat?

VAN ARLSTEIN.

Dat de oude Wendenberg met zijne dochter, een meisjen van naauwlijks zeven jaaren; in eene ellendige dorpherberg in Swaben zijnen intrek had genomen. — Kwaadaartige pokken heerschten in dat dorp; het meisjen werdt aangestoken, ik weet hoe zeer hij voor deeze ziekte beducht was. Intusschen, het eenige kind lag daar zonder hulp — hij overmeesterde zijne vrees, pastte het kind op, werdt ook besmet, en toen de kramer 'er verbij wilde, lagen juist beiden te zieltoogen. — De oude man had in den doodsangst den predikant zijn' naam ontdekt, en hem het kind aanbevolen.

ZEEMAN.

Hoe heet dat dorp?

VAN ARLSTEIN.

Ik heb het aangetekend en ook tweemaalen aan den predikant van hetzelve geschreven, maar geen andwoord bekoomen. Waarschijnlijk zijn beiden gestorven.

ZEEMAN.

Maar leeven misschien ook nog!

VAN ARLSTEIN.

Dat kan ik niet geloven: want, vooreerst, zoude de oude Wendenberg toch eindelijk eens aan den ouden van Arlstein gedacht, en hem, zoo al niet zijn' nood, ten minsten zijn verblijf geopenbaard hebben. Neen, hij leeft niet meer; ten jongste dage zoude ik het hem niet kunnen vergeeven, zoo hij nu nog leefde.

ZEEMAN.

Overdreven gevoel van eer — verkeerde schaamte —

VAN ARLSTEIN.

En dan, ten tweede, hadt de kramer-zelf het gezien. Hij lag met zijn dochtertjen op stroo; hadt geene artsenij, geene laafnis. De kleene hand van het kind hieldt hij kramptrekkende in de zijne, zijn oog was reeds gebroken —

ZEEMAN.

Ik moet u om verschooning vraagen. (*Hij gaat met wankelende schreden naar de deur.*)

VAN ARLSTEIN.

Wat deert u?

ZEEMAN.

Eene vreeslike duiseling. (*Hij snelt ter deur uit.*)

VIJFDE TOONEEL.

VAN ARLSTEIN; *alléén.*

Die man bevalt mij niet. Hij deugt in 't geheel niet voor mij. Een melankolische, een hijpochondrische, en, zoo als het mij voorkoomt, met allerleije lelijke toevallen, als, duizelingen en dergelijken, behebt. De vrouwen moeten hem eens onder handen nemen.

ZESDE TOONEEL.

VAN ARLSTEIN, KILIAAN.

KILIAAN.

Daar ben ik.

VAN ARLSTEIN.

Wat koomt gij doen?

KILIAAN.

De jonge genadige heer zendt mij naar den ouden genadigen heer.

VAN ARLSTEIN.

Mijn zoon? waar is hij?

KILIAAN.

Ginds bij den Schoolmeester.

VAN ARLSTEIN.

Nu, wat is 'er dan gebeurd?

KILIAAN.

'Er gebeuren groote dingen. Een kaerel met een

rood kamisool aan en eene grenadiers-muts op, loopt als raazend door het dorp, en klapt met eene zweep, als of hij al het vee bij elkander wilde drijven. Alle de honden in het dorp blaffen, en de jonge heer zegt: het is een hardlooper.

VAN ARLSTEIN.

Laat hem dan loopen! Wat gaat mij dat aan?

KILIAAN.

Op den rijdweg koomt 'er een aan galloppeeren, als of hij hals en beenen moest breeken. Alle de boeren kijken hem achterna, en de jonge heer zegt: het is een voorrijder.

VAN ARLSTEIN.

Laat hem dan rijden, het is mij onverschillig.

KILIAAN.

Achter hem — maar niet ver — koomt een geweldige stof op vier wielen aanrijden. De jonge heer zegt: dat is een wagen en die 'er in zitten, zijn de gasten.

VAN ARLSTEIN.

Aha! nu begrijp ik het. Het is vriend Schaubrodt, die opmarcheert, en, zoo als gewoonlijk, zijnen gantschen hofstoet bij zich heeft. Dan moet ik naar beneden gaan om hem te ontvangen. Eerlijke *Seneca!* gij hebt wel gelijk: *quod Stupes, quod admiraris, pompa est, ostenduntur istae res, non possidentur.* Veel uit de school is mij nietbijgebleven, dan die spreuk vergeet ik nooit.

(*Hij vertrekt.*)

ZE-

ZEVENDE TOONEEL.

KILIAAN *alleen.*

Welk eene verduivelde mislijke taal sprak hij daar! van Ostende? Ik weet, dat is eene groote stad, de schoolmeester heeft mij dat gister nog geleerd. Die vreemde lieden koomen waarschijnlijk van Ostende? — Nu laat hen koomen van waar zij willen, het is mij om het even, ik nodig hen allen op mijne bruiloft, den looper, den voorrijder en den gantschen wagen. (*Hij vertrekt.*)

AGTSTE TOONEEL.

Het tooneel verbeeldt den tuin van Wendling.

WENDLING, CHRISTINA.

CHRISTINA.

Koom een weinig in de zon, lieve, oude man! moeder zegt: de zon is eene universeele-remedie uit den hemel-apòtheek.

WENDLING.

Uwe lieve moeder heeft gelijk. De zon is de grootste gezondheids-bron in de waereld, naar welke men niet behoeft heenen te reizen, en waaruit men overal en daaglijks scheppen kan. De planten krijgen hunne krachten, de bloemen hunne geuren, de wijn den

den levens-balzem van dezelve. ô Ik vind het zoo natuurlijk de zon te aanbidden!

CHRISTINA.

In uw prieël zit gij het gemaklijkst.

WENDLING.

Laat mij, freule! ik kan reeds alleen gaan.

CHRISTINA.

God zij gedankt voor uw herstel!

WENDLING.

God en uwer menschlievendheid! Het ware trouwends beter voor mij, daarboven te zijn; dan om mijn eenig kind is het leven mij een geschenk.

CHRISTINA.

Denkt gij dan dat wij Amalia zouden verlaaten hebben?

WENDLING.

ô Neen! dat niet. Maar, freule! gij weet niet hoe hard het valle, uit eene uitgestorvene vaderlijke woning, bij vreemden te moeten gaan, al waren het ook de beste menschen.

CHRISTINA.

Gij koomt ons nu immers weldra een bezoek geeven?

WENDLING.

Gaarne, misschien nog heden. Mijn hart verlangt uwe goede ouders te danken.

CHRISTINA.

Neen, daarom moet gij niet koomen. Maar mijn vader zoude gaarne eens de couranten met u leezen.

Hij

Hij is dit zoo gewoon geworden, dat hij sinds veertien dagen geen behagen meer in de courant vindt.

WENDLING.

Zoo de gasten u geen belet doen, dan koom ik misschien tegen den avond.

NEGENDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, KILIAAN.

KILIAAN.

Nu zijn zij 'er!

CHRISTINA.

Wie?

KILIAAN.

De looper, de voorrijder, en de gantsche historie.

CHRISTINA.

Waarschijnlijk de baron van Schaubrodt en zijne familie.

KILIAAN.

'Er zaten vier menschen in den wagen, de een raarer dan de ander — maar ééne familie heb ik niet gezien.

WENDLING, *glimlagchend.*

Kiliaan kan ongemeen goed iet beschrijven.

KILIAAN.

Ja, ja, ik schrijf nog wel wat krom, maar het zal wel koomen.

Zijn

CHRISTINA.

Zijn de gasten al uit het rijdtuig?

KILIAAN.

Wel zeker! Eerst kwam 'er een jong heer van mijn postuur, met een hoofd als een borstel, en een rok als een zak, en zwaar gekwetst.

CHRISTINA.

Gekwetst? hoe dat?

KILIAAN.

Ja, zijn kin was verbonden tot over den mond. Hij moet of zwaar gekwetst zijn, of eene lelijke ziekte hebben. — Daarna kwam 'er eene juffer. Ba! ik rille nog als ik 'er aan denke.

CHRISTINA.

Rilt gij dan?

KILIAAN.

Dat arme kind hadt bijnaêr niets aan het lijf. Bloote armen — eene bloote borst — een blooten rug en een rok aan als eene spinnewebbe —

CHRISTINA.

Zij moet in de stad zoo gekleed zijn.

KILIAAN.

Na haar kwam 'er een, dien heette zij: papa! dat was een dikke vette heer, met een' neus zoo rood als vuur, en eene paruik zoogroot als mijns vaders meelzakken.

CHRISTINA.

Ik herinnere mij zijne houding nog zeer wel.

KILIAAN.

Op het laatst hoorde ik een gedruisch, als van het

wa-

waterrad van onzen molen. Eerst trokken zij eenige ellen zijde uit den wagen, toen kwamen de voeten, en toen eene menigte gouden kettingen, die om een dikken hals vastzaten, en eindelijk de zon, de maan en de starren, met twee wangen 'er onder als een vasten-avond-masker.

CHRISTINA.

Volmaakt de barones!

KILIAAN.

Die arme vrouw zal, ondanks haare roode wangen, den koekoek ook niet weder hooren: want zij hoest zonder ophouden, hm! hm! hm!

CHRISTINA.

Ik mag nu wel heenengaan. Moeder mogt nog niet te huis zijn. Vaarwel, goede oude man! Ik hoop dat de frissche lucht en de zonneschijn u wél mogen bekomen.

(*Zij vertrekt.*)

TIENDE TOONEEL.

WENDLING, KILIAAN, *een weinig daarna* AMALIA.

WENDLING.

Het is even als of 'er eene wolk voor de zon koomt, nu dat zij vertrokken is. Steeds herinnert zij mij

mij aan mijnen Lesfing, zoo eenvouwig en braaf, zoo ongekunsteld, zoo geheel zich zelv' gelijk.

KILIAAN, *ter zijde.*

Zonderlinge manier van spreeken! Zeker en vast zijn de menschen zich zelven gelijk.

AMALIA *koomt.*

Vader! ik heb u iet te zeggen.

WENDLING.

Spreek, mijn kind!

AMALIA.

Eerst moet gij Kiliaan wegzenden.

WENDLING.

Waarom dat?

AMALIA.

Ik kan het u- alléén slechts zeggen.

WENDLING.

Hebt gij reeds geheimen? Gaa, Kiliaan!

KILIAAN.

Aha! ik merk het al, zij wil over mij spreeken, en schaamt zich, dit in mijn bijzijn te doen. (*luid*) Mijn lieve mijnheer schoolmeester, kwel haar niet te lang. Ik zeg op alles: ja! (*Hij vertrekt.*)

ELFDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, *zonder* KILIAAN.

AMALIA.

Wat wil die gek?

WEND-

WENDLING.

Dat weeten de gekken zelden. Maar wat wilt gij?

AMALIA.

Uw' vaderlijken raad.

WENDLING.

Waarin?

AMALIA.

De jonker zegt mij daaglijks, dat hij mij bemint.

WENDLING.

Zoo?

AMALIA.

En ik geloove — dat hij het niet bloot zegt.

WENDLING.

En gij?

AMALIA.

Tot dus verre hebbe ik hem bevolen te zwijgen.

WENDLING.

En zwijgt hij dan?

AMALIA.

Ja — maar — ik moet u alles zeggen — zijne gehoorzaamheid is mij dikwijls zeer tot last.

WENDLING.

Zoo?

AMALIA.

Ik hoor het gaarne dat hij beminne, en het valt mij moeilijk hem te andwoorden.

WENDLING.

Wat zoud gij hem gaarne andwoorden?

AMALIA.

Dat na u, hij mij, de waardste mensch op de waereld is.

WENDLING.

Hm! hm!

AMALIA.

Moge ik dat doen? — misschien moge ik niet?

WENDLING.

Beslis-zelf.

AMALIA.

Hij heeft zeker veele aanspraak op mij. Met gevaar van zijn leven heeft hij mijne onschuld verdedigd.

WENDLING.

Dat heeft hij.

AMALIA.

Zoo ik de gewaarwording der dankbaarheid mogt volgen —

WENDLING.

Amalia! waarheenen waant gij dat dit zoude leiden?

AMALIA.

Aan zijne hand tot niets kwaads.

WENDLING.

Kunt gij op zijne hand staat maaken?

AMALIA.

Dat weet ik niet.

WENDLING.

Mij dunkt dat behoorde gij te weeten.

AMA-

AMALIA.

Gij hebt mij somwijlen wel gezegd, dat ik niet voor onzen tegenwoordigen stand geboren zij.

WENDLING.

Verdien door uwe denkwijze den stand voor welken gij geboren zijt.

AMALIA.

Dat is mijn wil.

WENDLING.

Dan zal het u gemaklijk vallen hem te ontbeeren.

AMALIA.

Zoo ik moet — zoo gij meent dat ik moet.

WENDLING.

Oordeel-zelf. Om de familie van Arlstein tot eene verbindenis met mij te bewegen, zoude ik mijnen waaren stand moeten ontdekken.

AMALIA.

En dat zoude misschien niet wel kunnen zijn?

WENDLING.

Het zoude wel kunnen zijn, want uw vader is geen misdaadiger, maar de gevolgen! — Zoo ik in deeze allerellendigste gedaante bij menschen moest koomen, die mij weleer in overvloed kenden — welke een pijnlijk bestaan voor mij.

AMALIA.

Hebt gij anders niets 'er tegen?

WENDLING.

Uwe vraag maakt mij niet verlegen. Gij hebt gelijk, dit gevoel der schaamte behoorde ik uittedooven,

zoo ik uw geluk daardoor konde bevoorderen. — Maar waarvan zoude ik de onkosten, aan een hogeren stand verknocht, goed maaken? Als schoolmeester verdien ik mijn brood, als edelman zoude ik van de weldaaden van vreemden moeten leeven.

AMALIA.

Vreemden? — uw schoonzoon?

WENDLING.

En nogtans vreemd. Het levens-onderhoud wil ik alleen aan mij zelven, zelf niet eens aan mijn kind te danken hebben.

AMALIA.

Schijnt u dat zoo hard?

WENDLING.

Gij kent nog niet die veelerleije betrekkingen, waarin eene zoodanige afhanglijkheid, ware het ook van hen, die ons het naast bestaan, nogtans drukkend wordt. Gij weet niet, hoe moeilijk het valle, oogenblikken van gemelijkheid, of luim te verbergen, in welken men den afhangling zijnen staat doet gevoelen — en Amalia! zulk een oogenblik zoude mij den bittersten dood geeven.

AMALIA.

Gij veronderstelt onmooglijke dingen.

WENDLING.

'Er zijn wilden, die 's morgens hun bed verkoopen, om dat zij zich niet verbeelden dat het weder avond wordt. Zoodanig is ook de eerste liefde, alles waagt zij, alles geeft zij weg, dewijl zij waant dat het nooit

nooit kunne verkeeren. Lieve dochter! vertrouw op mijne ondervinding en eer mijne beginselen.

AMALIA.

Gij zult mij gehoorzaam vinden, zoo als altoos.

WENDLING.

Heeft de jonge van Arlstein waarlijk over een huuwlijk met u gesproken?

AMALIA.

Niet juist over een huuwlijk.

WENDLING.

Wagt het dan af. Gij zijt beiden nog jong, zoo het geene terloopsche genegenheid zij, dan zal zij met de jaaren wortel vatten. Ik ben een oud man, hoe lang zal ik nog leven? — Dan mogt gij vrij uit zeggen wie gij zijt, de bewijzen van uwen stand laate ik u na.

AMALIA.

Vader! gij zijt wreed. Vader! dat heb ik niet aan u verdiend. Zoude ik eenigen wensch in mijn hart koesteren, die eerst na den dood van mijn' vader ruchtbaar mogte worden? — Vader! dat was geen goed andwoord op mijne eerlijke vraag.

WENDLING.

Kind! ik wilde u niet bedroeven.

AMALIA.

Gij hebt een hard middel uitgekoozen om elken indruk der liefde bij mij uitteroeijen. Zoo dikwerf ik hem zie, zal het mij voorkomen als of hij mij van

mijnen vader wilde berooven — en dan zal ik hem vlieden — haaten — (*zij weent.*)

WENDLING.

Toch niet — kind! stel u gerust, zoo heb ik het niet gemeend. Ik zie hem koomen, droog uwe traanen af.

AMALIA.

Ik gaa.

WENDLING.

Blijf, hoor hem! Doe mij getuige van uw gesprek zijn. Ik verberg mij in het priëel, en koom ten voorschijn, wanneer het tijd is. Welligt kan ik hem met zachtmoedigheid te regt brengen. (*Hij gaat meer achter in het priëel.*)

TWAALFDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, HANS, KILIAAN.

KILIAAN *nog achter het tooneel.*

Halt, jonker! ik staa op schildwagt.

HANS *insgelijks.*

Gek! loop mij niet in den weg. (*Hij koomt.*)

KILIAAN *ook op het tooneel.*

Als hij het hooren mag, dan kan ik 'er ook wel bij zijn.

HANS.

Hoe blijd ben ik, lieve Amalia! u hier aantetreffen. Bij u koom ik weder tot mij zelven.

AMALIA *zich herstellende.*

Waarvan?

HANS.

Ach! 'er zijn menschen bij ons, die ik niet kan verdragen. Eene hovaardige moeder, een gekken vader, een wijsneusigen jonker, en eene geleerde freule.

AMALIA.

Spreek toch met meer achting van eene dame; die bestemd is uwe echtgenoote te worden.

HANS.

Voor mij bestemd? dat is niet waar. Ik zoude haar slechts eens zien; nu heb ik haar gezien, en zij staat mij niet aan.

AMALIA.

Een al te snel oordeel is zelden goed.

HANS.

Lieve Amalia! ziet gij dien vogel, die daar op dien boom zit? het is een mees: dat kan ik met den eersten opslag van het oog zien.

AMALIA.

Toch maar aan de veêren.

HANS.

Ook aan den zang, en toch is het een wild-zang; gene fluit enkel van buiten geleerde stukjens. Neen, ik houde het met de natuur. Een hartlijke opslag van oogen, een verstandig woord, eene losse beweging, dat niet elke wezenstrek schijne te zeggen: zie hier ben ik — of — hoor, ik spreek! Kortom, een meisjen zoo als mijne Amalia.

AMALIA.

Uwe Amalia? — Mijnheer van Arlstein! ik moet u verzoeken deezen gemeenzaamen toon te vermijden.

KILIAAN *ter zijde.*

Zoo is het goed.

HANS.

Verzoek wat gij wilt; dát slechts niet.

AMALIA.

De menschen zouden waarlijk kunnen gelooven —

HANS.

Dat ik u waarlijk beminde.

AMALIA.

Gij moet mij echter niet beminnen.

KILIAAN.

Neen, volstrekt niet.

HANS.

Verbied mij het ademhaalen.

AMALIA *goedig smeekende.*

Mijnheer van Arlstein wees wijs.

HANS.

Met al mijn hart.

AMALIA.

Met al uw verstand, ware beter.

HANS.

Zoo gij de keus hebbe tusschen verstand en hart, dan raade ik u het laatste aan.

AMALIA.

Ik hebbe niets te kiezen.

HANS.

HANS.

Versmaad mijn geschenk dan niet.

AMALIA.

Noch gij noch ik mogen hier iets schenken of aanneemen.

KILIAAN *ter zijde.*

Wat wil hij haar schenken?

HANS *gevoelig.*

Waarlijk, de sneeuwpop, die Kiliaan voorleden winter gemaakt heeft, hadt meer hart in het lijf dan gij.

AMALIA.

En was bescheidener dan gij.

KILIAAN *ter zijde.*

He! he! he! zij houdt zelf meer van mijne sneeuwpop dan van hem.

HANS.

Vervloekt! Nu, dan zal ik ook zoo bescheiden worden als een' schooljongen, die den superintendent een paasch-ei brengt, en komplimenten maaken, als een bruilofts-bidder.

AMALIA.

Liever te veel dan te weinig.

HANS.

Op vijftig passen zal ik den hoed reeds afneemen.

AMALIA.

Ik zal u beleefdlijk wederom groeten.

HANS.

Moet ik ook niet UEdele zeggen?

AMALIA.

Het zoude zeker wélvoeglijker zijn.

HANS *den hoed afneemende.*

Hoe vaart UEdele?

AMALIA.

Zeer wél.

HANS.

Het is heden zeer schoon weder.

AMALIA.

Voortreflijk!

KILIAAN.

Kostlijk!

HANS.

Dat is niet waar! het is een vervloekt weder! 'er koomt een onweder op: het is zoo zoel, dat men meent te stikken.

KILIAAN *ziet naar de lucht.*

AMALIA.

Des te schooner kan misschien de avond zijn.

HANS *te vreden gesteld.*

Ja, dat hoop ik. — Lieve Amalia! laat de wolken overdrijven, en wees mij genegen.

AMALIA.

Dat ben ik, zoo ver ik het weezen kan.

HANS.

Waarom kunt gij het niet zeer, h e e l z e e r zijn?

AMALIA.

Omdat ik de dochter van een' schoolmeester ben.

KI-

KILIAAN *ter zijde.*

En omdat het al met mij geschikt is.

HANS.

Maar, Amalia! wie duivel zou een' schoolmeester tot man willen hebben, zoo men uit dien hoofde niet beminnen mogt.

AMALIA.

Gij verstaat mij zeer goed.

HANS.

U ten gevalle zou ik-zelf schoolmeester kunnen worden.

AMALIA.

ó Ja! tot zulk eene zotternij reekene ik u wél in staat.

HANS.

Nu het verheugt mij, dat gij mij niet miskent.

AMALIA.

Ik ken u zóó goed, dat ik hoope, dat gij steeds aan uwe braave ouders zult indachtig weezen.

HANS.

Juist, Amalia! — En hoe bewijze ik dat? hoe?

AMALIA.

Door gehoorzaamheid.

HANS.

Door de keuze eener beminnendswaardige schoondochter.

AMALIA.

Door eene door uwe ouders goedgekeurde keuze.

HANS.

HANS.

Nu ja, dat spreekt van zelf.

KILIAAN.

Zekerlijk!

AMALIA.

Waar dus het noodzaaklijk vereischte mangelt —

HANS.

Wel nu, zoo het nu ook nog ontbreeke, moet het daar om altoos mangelen. Zeg maar dat gij mij beminne, dan zal ik vader wel gaan bidden.

AMALIA.

Neen, mijnheer van Arlstein! dat zeg ik niet.

KILIAAN *ter zijde.*

Zoo behoort het.

HANS.

Wilt gij niet, of kunt gij niet?

AMALIA.

Ik wil niet en — ik kan niet.

KILIAAN *ter zijde, meesmuilende en op zich wijzende.*

Zij kan niet.

HANS.

Gij aarselde, dit kwam niet uit het hart. Waarom waart gij dan laatst zoo geschrikt, toen die jagersjongen door onhandigheid mij eenige hagels in de beenen schoot?..

AMALIA.

Dat is zeer natuurlijk. Ik neem deel aan alles wat in het huis van onzen weldoener voorvalt.

HANS.

HANS.

En toen voor een paar maanden de vijand mij als gijzelaar wilde medeneemen, waart gij immers buiten uwzelven. Kunt gij dat loogchenen?

AMALIA.

Zoude ik dan ongevoelig blijven bij het verdriet van uwe ouders?

HANS.

Het is niet waar, gij zijt mij genegen. — Zeg het maar, of laat mij het in uwe vriendlijke oogen leezen.

AMALIA.

Genegen? zeker. — Dankbaar — verpligt —

HANS.

Blijf mij met alle die woorden van het lijf, schud de ijspegels niet van den boom onder welken ik staa, in de eerste straalen der lente-zon. Lieve Amalia; zie, ik ben eenvouwig en goed, ik bemin u even gelijk ik het goede bemin, zonder het te willen, en zonder het te kunnen nalaaten. Bedenk u — geef mij moed om met mijn' vader te spreeken. Gij zijt een arm meisjen — wat wil dat zeggen — ik ben rijk. Gij zijt eene burgerdochter — wat betekent dat? — Wij woonen hier in een bosch, en zullen geene tournooi-spelen aanrechten. Mijne kinderen zullen éénmaal, zoo het God behaage! dit plekjen even zoo lief hebben als ik, en zoo zal het tot op kindskinderen overgaan. Wij verlangen niet naêr het hof; gelukkige boeren zullen onzen hofstoet uitmaaken. Zie, Amalia! mijn hart is vol, mijn mond vloeit over, en weldra zullen de traanen in mijne oogen

koo-

koomen. Geef mij een minlijk andwoord, zet mij met geene koele woorden af. Spreek één goedig woord — en nog deezen avond neeme ik vader en moeder bij den kop, liefkoos en druk hen zóólang aan mijn hart, tot dat zij ja zeggen.

AMALIA.

Laat mij gaan — ik ben verlegen wat ik zal zeggen. — Zoo mijn vader den strijd van mijn hart zage, zoude hij mij ter hulp vliegen.

HANS.

Dat zoude mij zeer aangenaam zijn. Laat hem maar koomen.

WENDLING *ten voorschijn tredende.*

Hier is hij.

KILIAAN.

Aha!

AMALIA *verwijdert zich snel.*

DERTIENDE TOONEEL.

DE VOORIGEN *zonder* AMALIA.

HANS.

Des te beter, wie het met de dochter wél meent, behoeft den vader niet te schroomen. Hebt gij ons beluisterd? ook goed; dan behoef ik het niet weder te verhaalen. Met u, waarde, oude heer! zal ik de zaak geheel afdoen.

WEND-

WENDLING.

Vóór dat wij verder gaan, mijnheer van Arlstein! veroorloove gij mij, u eene kleene geschiedenis te verhaalen?

HANS.

Eene geschiedenis? Op een andermaal, zoo het zijn moet; ik ben nu in het geheel niet in het humeur om geschiedenissen aantehooren.

KILIAAN *ter zijde.*

Maar ik.

WENDLING.

Het behoort tot de zaak.

HANS.

Nu, vertel dan, maar zoo kort als mooglijk.

VEERTIENDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, KNOLL.

KNOLL.

Jonker! men verzoekt u te huis te koomen.

KILIAAN *ter zijde.*

Marsch! naar huis!

HANS.

Terstond! terstond!

KNOLL.

De vreemde juffer verveelt zich, zij wil met den jonker op het schaakbord speelen. (*Hij vertrekt.*)

HANS.

Nu, dat ontbrak 'er nog aan. In zoodanig oogenblik

blik koomt de een met eene vertelling, en de andere met eene schaakpartij. Vertel, oude heer! ik verzoek het u.

WENDLING.

'Er leefde eens een arm man, van geringe afkomst, stil, vlijtig en vergenoegd. Hij hadt eene eenige dochter, zijn hoogmoed, zijne vreugde. Toen zij groot geworden was, kwam 'er op een zekeren dag eene troep toomlooze vijanden in het afgelegen dorp, plunderende, en pleegende veelerleije ongeregeldheden. In de hut van den armen man vonden de tijrannen goud noch zilver, maar een bekoorlijk meisjen. Te vergeefs zouden de traanen der onschuld, haar gesmeek en de wanhoop van den grijsaard geweest zijn, zoo niet, in dat zelfde oogenblik, een voornaam jong heer met den *blooten* hertvanger ware binnen gekoomen; zoo hij niet, eigengevaar verachtende, de beschonkene roovers moedig het spits hadde geboden, en door bedreigingen hen te zullen nederhouwen, de lafhartigen uit elkander hadt gejaagd.

HANS.

Wat moet dat nu? ik bidde u!

WENDLING.

Is deeze geschiedenis u bekend?

HANS.

Ik heb die tot verveelends toe gehoord.

WENDLING.

Ook het einde?

HANS.

Zij is reeds ten einde.

WEND-

WENDLING.

Nog niet.

HANS.

Laat dan hooren.

WENDLING.

Deeze voornaame jongeling, die wel wist welk eenen diepen indruk zijne grootmoedige daad op het onschuldig meisjen maaken moest, wilde zich juist van deezen indruk bedienen, om haar liefde inteboezemen.

HANS.

Dat is niet waar.

WENDLING.

Bekend met de denkwijze zijns vaders, die alle mis-huuwlijken verfoeit, wilde hij nogtans het meisjen liefde inboezemen, zich laatende vóórstaan op de gevoelens der dankbaarheid, die hem den gemaklijken weg tot haar hart baanden.

HANS.

Bij God! dat is niet waar.

WENDLING.

In plaatse van te gevoelen het geen een edel hart behoort te gevoelen, in stede van te bedenken wat een verstandig man bedenken moet, dat, wanneer eene wéldaad schoone rechten geeft, zij ook tevens den weldoener teêre verplichting oplegt, en dat eene eenmaal- ontwaakte ongelukkige hartstogt het arme meisjen slechts eene lange reeks van kwelling kan bereiden. In

plaatse van dit alles gaat hij heenen, spreekt noch met zijn' vader, noch met den haaren, en bestormt het meisjen met eene vuurige liefde.

HANS.

Maar ik bidde u, oude man! Wees toch wél, wees toch verstandig. De man, van wien gij spreekt, is zoo erg niet, als gij denkt. Met den vader van het meisjen heeft hij reeds gesproken, en met den zijnen zal hij oogenbliklijk spreeken. (*Hij wil vertrekken.*)

WENDLING.

Hou, mijnheer! Begaa niet nog eene tweede onbezonnenheid. Ik verklaar u hiermede voor nu en voor altoos, dat, indien ook uw vader, uit liefde voor u in staat ware van zijne gevoelens aftewijken, *ik* toch niet anders dan stervend in deeze verbindenis zoude toestemmen.

HANS.

Zoo? (*gevoelig*) Wat hebt gij dan tegen mij?

WENDLING.

Ik acht en bemin u.

HANS.

Het zijn schoone bewijzen, die gij mij daarvan geeft.

WENDLING.

Ik heb redenen, die ik u niet kan aanvertrouwen.

HANS.

Waarschijnlijk omdat zij van geene betekenis zijn.

WEND-

WENDLING.

Mijne dochter kent en eerbiedigt mijne beginselen. Haar was ik rekenschap verschuldigd; u niet.

HANS.

Zeker! zeker! gij zijt mij volstrekt niets verschuldigd. Dat ik voor de eer van het meisjen mijn leven waagde — is eene kleenigheid — wat gaat dat den vader aan?

WENDLING.

Jongling! eisch mijnen laatsten druppel bloeds voor deeze daad.

HANS.

Het zijn schoone woorden. — Ik geeve 'er niet meer om, ik ben een eerlijk mensch, een goed mensch. Ik bemin Amalia, Amalia bemint mij. Maar gij zijt een oud eigenzinnig man. Dan mijn vader zal u het hoofd regtzetten, en zoo hij het niet doet — dan begaa ik eene zotternij en loop de wijde waereld in.

(Hij vertrekt snel.)

VIJFTIENDE TOONEEL.

WENDLING, KILIAAN.

WENDLING, *ziet Hans met aandoening na*, KILIAAN, *lagcht in zichzelven.*

WENDLING.

Wat is 'er te doen? Waarom lagcht gij?

KILIAAN.

De jonker meent, dewijl hij een jonker is — ja wel mag het u bekoomen! — Hij heeft moeten afmarcheeren. Dat was ook zoo als 't behoorde: want het is niet waar dat Amalia hem beminne, dat weet ik beter.

WENDLING.

Wat weet gij beter?

KILIAAN.

En dat hij met een hertsvanger de kaerels uit elkander heeft gejaagd, is, met eerbied gezegd, ook een logen.

WENDLING *glimlagchend.*

Aha — misschien hebt gij —

KILIAAN.

Ik! — ja ik! — Lagch 'er zoo veel over als u belieft. Ik zat in den oven, maar het werdt 'er mij te warm in, toen kroop ik 'er uit, en toen ik mijn zwarte beroet gezicht uit het deurtjen stak, meenden de kaerels dat het de duivel ware, en zij liepen weg.

WENDLING.

Gij zijt een gek!

ZESTIENDE TOONEEL.

KILIAAN, *alleen.*

Zoo? — Die zou het misschien beter willen weeten,

ten, dan mijn vader, de rijke molenaar. — Die heeft gezegd, Kiliaan! heeft hij gezegd, gij zijt geen gek, heeft hij gezegd, en als gij bruiloft houd, heeft hij gezegd, dan zal ik u een varken op tafel bezorgen van tweehonderd ponden, dat heeft gij gezegd! (*Hij vertrekt.*)

Einde van het tweede bedrijf.

DERDE BEDRIJF.

Het tooneel verbeeldt eene kamer op het slot.

EERSTE TOONEEL.

ZEEMAN, CATTICA.

ZEEMAN.

Wel, Cattica! al terug uit de stad?

CATTICA.

Heb hard gereden.

ZEEMAN.

Maar hoe hebt gij in zulk een' korten tijd alle die zaaken kunnen afdoen?

CATTICA.

Was niet te doen.

ZEEMAN.

En die wissels?

CATTICA.

Zijn betaald.

ZEEMAN.

De Jood ook?

CATTICA.

Jooden, kristenen.

ZEEMAN.

De speelschulden ook?

CATTICA.

Alles. Daar uw geld.

ZEEMAN.

Groote God! Van waar kwam mijn vader aan al het geld, om ook deeze wissels, deeze ten deele mij zoo schandlijk afgeperste wissels, te betaalen? Maar spoedig, Cattica! hebt gij iets van hem vernomen?

CATTICA.

Niets.

ZEEMAN.

Zijt gij bij dien koopman geweest, met welken hij voordeezen in korrespondentie stond?

CATTICA.

Ja.

ZEEMAN.

Wat zegt hij?

CATTICA.

Niets. Kan niets zeggen, is dood.

ZEEMAN.

Maar zijn advocaat?

CATTICA.

Ook dood.

ZEEMAN.

En de predikant, mijn voormaalige gouverneur?

CATTICA.

Dood, altemaal dood.

ZEEMAN *met wanhoopende ſmert.*

En ik leeve nog!

CATTICA.

Goddank!

ZEEMAN.

ô- Zeg dat niet. Ik zal geen vergenoegd oogenblik meer hebben.

CATTICA.

Goede heer! In Surinamen veel goeds gedaan, heeft God alles gezien.

ZEEMAN.

Spreeken de menschen ook van mijn' vader?

CATTICA.

ô Ja.

ZEEMAN.

Wat zeggen zij?

CATTICA.

Een man van eer.

ZEEMAN.

Dat was hij.

CATTICA.

Fier, vriendlijk, bedaard —

ZEEMAN.

Ja, ja! dat was hij. — En wat zeggen zij van mij?

CATTICA.

Haalen de schouders op.

ZEEMAN.

Anders niet?

CATTICA.

Als goede menschen zóó doen, (*hij haalt de schouders op*) dan is het erg.

ZEEMAN.

Gaa —

CAT-

CATTICA.

Lieve heer! niet bedroefd, alles nog goed gaan. Schoone dochter in huis, goed meisjen, uwe vrouw, dan weder gelukkig.

ZEEMAN.

Zal zij immer een man kunnen beminnen, dien eene zotte ijdelheid tot moordenaar van zijne ouders maakte?

CATTICA.

Laat maar vraagen: gij goed? Zal Cattica spreeken.

ZEEMAN.

Zie, Cattica! dat was mijne moeder.

CATTICA.

Was dat? — goed, zedig gezicht, moet terstond lief hebben.

ZEEMAN.

Ook u, vreemdling uit Zuid-Amerika! ook u boeijen deeze trekken op het eerst gezicht — en ik — die uit deeze borst het eerste voedsel zoog, wien deeze deugdzaame vrouw met liefde en zagtmoedigheid grootbragt — ô 'Er is geene slang in uwe bosschen, die mij, monster! gelijke. Gaa, laat mij alleen.

CATTICA.

Arme heer! — Cattica zal bidden.

(Hij vertrekt.)

TWEEDE TOONEEL.

ZEEMAN *alleen.*

Gij hebt wel gelijk, eerlijke jongen! als goede men-

 schen

schen zóó doen, (*de schouders ophaalende*) dan is het erg. — Wat baat mij mijnen rijkdom nu? — Ik heb de achting der waereld verlooren, en ô! — het geen nog erger is — de achting voor mijzelven! — Niet in Duitschlands bosschen, niet in Italiëns bloeijende dreven zal ik die rust wedervinden, die ik reeds aan de oevers van Suriname vergeefs zogt! Wie koomt! — Ik moet alleen zijn — waarom kwam ik herwaards? — Wat zal ik onder de menschen doen, zoolang elk open oog mij schaamrood maake, en elk woord zonder erg gesproken aan mijn geweten kloppe.

DERDE TOONEEL.

ZEEMAN, VAN ARLSTEIN, SCHAUBRODT.

VAN ARLSTEIN.

Waarheenen, mijnheer Zeeman? — De jonge lui in den tuin hebben naar u gevraagd.

ZEEMAN.

Ik zal een weinig buiten op het veld gaan.

VAN ARLSTEIN.

Daar zult gij niet anders zien, dan hoe de worm aan het graan heeft geknaagd.

ZEEMAN.

Des te beter. (*Hij vertrekt.*)

VIER-

VIERDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, *zonder* ZEEMAN.

VAN ARLSTEIN.

Des te beter? — Dat is een mislijke patroon, dat wordt nooit mijn man. Nu, broêrlief! nogmaals van harte welkoom. Ik had eerder gedacht eene tulp in mijnen moestuin te zullen zien, dan u hier buiten.

SCHAUBRODT.

Menschen en aardappelen koomen overal voort.

VAN ARLSTEIN.

Het hof scheen uw element.

SCHAUBRODT.

Dat was het ook.

VAN ARLSTEIN.

Eertijds mogt gij gaarne een weinig uitblinken.

SCHAUBRODT.

Dat wil ik ook nog.

VAN ARLSTEIN.

Hoe zal dat nu gaan?

SCHAUBRODT.

Het zal blijven zoo als het was.

VAN ARLSTEIN.

Midden in het woud, onder uwe boeren.

SCHAUBRODT.

Waarom niet? — Zet mij in eene Afrikaansche woestenij en binnen vier weeken zullen tijgers en leeuwen van mij spreeken.

VAN

VAN ARLSTEIN.

Wat wed gij, dat gij het niet lang buiten zult uithouden?

SCHAUBRODT.

Koom mij met geene weddingschappen aan!

VAN ARLSTEIN.

Het was anders toch uwe liefhebberij.

SCHAUBRODT.

Ja wel. Ik heb de raarste weddingschappen gedaan: het gantsche land sprak 'er van. Ik heb zelfs eens eene harddraverij tusschen eene kreeft en eene slak ondernomen, tweehonderd Louis-d'or op de kreeft houdende. Maar onder ons, broêr-lief! sinds kort ben ik bewogen om de tijdlijke goederen vaarwel te zeggen.

VAN ARLSTEIN.

Wat meent gij daarmede?

SCHAUBRODT.

Ik heb lang genoeg door stand en rijkdom, in één woord door mijn niet ik, uitgeblonken; thands zal ik mijne tijdgenoten door mijn ik doen verbaasd staan.

VAN ARLSTEIN.

Ik? — Niet ik? — Dat is te hoog voor mij.

SCHAUBRODT.

Vraag het mijn' zoon den Kantiaan maar, die verstaat al die woordenzifterij.

VAN ARLSTEIN.

Hebt gij van uw vermogen afstand gedaan?

SCHAUBRODT.

Hm! — ja!

VAN

VAN ARLSTEIN.

Aan uwe kinderen!

SCHAUBRODT.

Wel! wie zal zoo naauw van geweten weezen! van den grooten hoop hebbe ik afgezien; het stof tot het stof verzameld.

VAN ARLSTEIN.

Hoe? — Als ik u wél begrijp —

SCHAUBRODT.

Nu ja, ja! gij verstaat mij zeer wél, ik heb niet meer, uitgenomen die moeras, welke mijne vrouw goedvindt een landgoed te noemen.

VAN ARLSTEIN.

En al het overige?

SCHAUBRODT.

Kaf voor den wind.

VAN ARLSTEIN.

Wel, wel! broêr —

SCHAUBRODT.

Wat? wél, wel! zijt gij ook *generis communis*? — Als de armoede haar klaaglied aanheft, dan heeft de vriendschap doorgaands *tacet*.

VAN ARLSTEIN.

Bij mij niet.

SCHAUBRODT.

Des te beter! dan zijt gij de oude nog.

VAN ARLSTEIN.

En zal het blijven.

SCHAU-

SCHAUBRODT.

Dan zult gij tegen de verbindenis van onze kinderen niets inbrengen?

VAN ARLSTEIN.

Uit deezen hoofde niet.

SCHAUBRODT.

Uit welken hoofde dan?

VAN ARLSTEIN.

Zoo de jonge lui elkander aanstaan, dan zal ik volstrekt niets 'er tegen inbrengen.

SCHAUBRODT.

Bravo! dat verheugt mij! dat is iet ongewoons; dat is uitsteekend.

VAN ARLSTEIN.

Altoos enkel uitsteekend zijn? Is tevredenheid dan een ding, dat, gelijk de burgerlijke eer, alleen in het begrip van anderen bestaat?

SCHAUBRODT.

Laat mij bij mijn geloof: het is de moeder van alle groote daaden.

VAN ARLSTEIN.

Ach! de begeerte om iets groots te schijnen, heeft menig een al zeer kleen gemaakt.

SCHAUBRODT.

Menig een? — Dat kan plaats hebben, maar ik ben echter niet zoo als menig een: ik ben origineel!

VAN ARLSTEIN.

Dat is een dubbelzinnige tijtel.

SCHAU-

SCHAUBRODT.

Originaliteit is de stempel van het vernuft. Navolging geeft eene slaafsche denkwijze te kennen. Zoo ik mij dus nu en dan tot navolging vernedere, neeme ik Rome tot voorbeeld.

VAN ARLSTEIN.

In het verkwisten van uw vermogen hebt gij toch meenigen Duitscher nagevolgd.

SCHAUBRODT.

In geenen deele — Broêrlief! ook hierin heb ik een origineelen weg bewandeld. Mijne vrouw trouwends — ja die heeft, op eene gemeene wijs, het geld in schitterende praal verkwist.

VAN ARLSTEIN.

Dan zijn 'er ten minsten nog juweelen overgebleven?

SCHAUBRODT.

Maar ik heb met ongelooflijke kosten eene verzameling van olijfants-beenderen aangelegd; ik hebbe mammons uit de spelonk van den Kaukasus doen koomen; bekkeneelen van alle volken verzameld, en dikwijls duizenden verspild, om een hoofd van een' gemeenen Tongees of Nieuw-Hollander te bekoomen.

VAN ARLSTEIN.

Waartoe?

SCHAUBRODT.

Waartoe? waartoe? — Het was de eenige verzameling in Europa! wat zeg ik, in Europa? In de waereld is haars gelijken niet. Blumenbach en anderen moesten voor mij wijken. In nieuwspapieren en maandwerken

ken werdt het uitgebazuind. 'Er kwam geen vreemdling in de stad, zonder mijne zeldzaamheden te aanschouwen.

VAN ARLSTEIN.

Ik zou 'er geen voet om verzet hebben. En zoodanig hebt gij al uw geld in beenderen omgezet?

SCHAUBRODT.

Mijne kinderen hebben mij getrouw bijgestaan. Mijn zoon Immanuël —

VAN ARLSTEIN.

Mij dunkt dat hij Frits heette. Ik- zelf ben immers zijn peet geweest?

SCHAUBRODT.

Ja eertijds heette hij Frits; maar sinds dat hij met eenen diepen eerbied voor Kant doordrongen is, heet hij Immanuël.

VAN ARLSTEIN.

Kant? — Wie is dat?

SCHAUBRODT.

ô Gij eenvouwig mensch! ô gij onwetend, ontranscendentaal mensch! Kant is de grootste philosooph onzer eeuw. Die heden ten dage niet weinig opziens wil maaken, moet volstrekt een Kantiaan zijn; anders wordt hij met voeten getrapt.

VAN ARLSTEIN.

Met voeten getrapt? — dat klinkt juist niet philosophisch.

SCHAUBRODT.

Ik zegge u, 'er wordt geen ander heil gevonden, dan in,

in, door en met Kant. In de middel-eeuwen mogt gij eerder een ketter blijven, dan tegenwoordig u ongestraft tegen deeze nieuwe wijsheid verzetten. 'Er koomt in onze dagen geen jongen van de akademie, die niet waant meer te zijn dan Wolff en Leibnitz: het geen niet naar Kant smaakt, is zot; het geen niet in zijne taal wordt voorgedragen, is zot, en dus — neem het mij niet kwaalijk, broêr-lief! gij zult mijnen zoon wat dom voorkoomen.

VAN ARLSTEIN.

In Gods naam.

SCHAUBRODT.

Ik-zelf heb moeten besluiten, ten minsten eenige woorden te leeren wier zin ik, wel is waar, niet verstaa, die ik echter zoo goed als een ander ten minsten overal bijbrenge, waar het maar te doen is.

VAN ARLSTEIN.

Maar wat zegt Kant van dit alles? billijkt hij deezen overmoed.

SCHAUBRODT.

Hij? neen! — Van hem-zelf wordt ook in het geheel niet meer gesproken, maar van zijne woorden.

VAN ARLSTEIN.

Niet van zijne persoon?

SCHAUBRODT.

Minder dan van zijne woorden. Deezen heeft mijn Immanuël, sinds vier jaaren, aan de universiteit ook wél leeren begrijpen. Het kost mij zeker meer dan dertig

duizend guldens, maar daarvoor kan hij het moraalprincipium ook op het duimpjen af opzeggen.

VAN ARLSTEIN.

Goddank! het staat in mijn hart, en het kost mij geen' penning.

SCHAUBRODT.

Mijne dochter Clementina heeft weder op eene andere wijze uitgeblonken.

VAN ARLSTEIN.

Luister, broêr! als zij maar geene vaerzen maake: want ik moet u bekennen, dat kan ik niet dulden.

SCHAUBRODT.

De hemel behoede ons! welk eene wijze van uitblinken zoude dat weezen. — Heden ten dage maakt *elk* meisjen vaerzen, de almanakken wemelen van vrouwlijke zwakheden. Neen, mijne Clementina streeft naar verhevener doel. Zij heeft eene bibliotheek van meer dan duizend banden verzameld, allen in den Turkschen smaak gebonden. De banden kostbaarer dan het werk.

VAN ARLSTEIN.

Voortreflijk!

SCHAUBRODT.

Zij blaakt van ijver voor de kunst; zij tekent, zij schildert, heeft eene print-verzameling, altemaal proefdrukken zonder letters; handteekeningen —

VAN ARLSTEIN.

Nu wordt het mij zeker bevatlijk hoedanig dat groot vermogen zoo te niet konde loopen.

SCHAU-

SCHAUBRODT.

Gelijk den Rhijn in het zand.

VAN ARLSTEIN.

Ja wel in het zand. Het moet u overdreven voorgekomen zijn; broeder! te midden uwer bekkeneelen gebrek te hebben moeten lijden.

SCHAUBRODT.

Het is een kathagorische imperativus: ook hebbe ik geen gebrek te duchten; want mijne behoeften zullen voordaan zeer gering zijn.

VAN ARLSTEIN.

Uwe behoeften gering?

SCHAUBRODT.

Ik zal in deeze netelige omstandigheden wel op geene geheel nieuwe, maar toch op eene sinds twee eeuwen ongehoorde wijze, uitmunten.

VAN ARLSTEIN.

Hoe dat?

SCHAUBRODT.

Gij kent Diogenes?

VAN ARLSTEIN.

Van uit de school, ja!

SCHAUBRODT.

Gij weet toch dat hij in eene ton woonde.

VAN ARLSTEIN.

En valsche munt sloeg.

SCHAUBRODT.

ô Dat was lang vóór dat hij in de ton kroop, en met den lantaarn menschen zocht.

VAN ARLSTEIN.

Dat is om het even.

SCHAUBRODT.

De ton moet gij u niet als eene enkele ton verbeelde, maar veeleer als eene hut, in de gedaante van eene ton.

VAN ARLSTEIN.

Mij is alles om het even.

SCHAUBRODT.

Nu, broêrlief! zulk eene ton heb ik ook doen vervaardigen, daarin zal ik woonen, daarin zal ik uitblinken: naar deeze ton zullen voordaan alle reizigers hunne togt richten; koningen en vorsten zullen mij bezoeken, en verbaasd staan, wanneer ik niets anders van hun begeere, dan dat zij een weinig voor mij uit de zon gaan. Laat de krediteuren dan mijn goed sequestreeren, mijne ton zullen zij niet aantasten.

VAN ARLSTEIN.

Broêr! gij hebt eene menigte hersenpannen bijeenverzameld, maar uwe eigene is op den hol geraakt.

SCHAUBRODT.

Ik zie wel, broêr! dat ik met mijne ton u moet verbijgaan.

VAN ARLSTEIN.

Gij zult het voorwerp van de spotternij der kinderen worden; de straat-jongens zullen uwe ton in duigen slaan.

SCHAUBRODT.

Dat gebeurde Diogenes ook met zijne eerste ton, maar

maar de Atheniënsers kastijdden den jongen, die 'er de schuld van was.

VAN ARLSTEIN.

Ik raade u, zend om een verstandigen arts.

SCHAUBRODT.

Zoo werdt ook Hippocrates geroepen om Democritus te geneezen, dan hij schreef den Abderieten nieskruid voor.

VAN ARLSTEIN *uit het venster ziende.*

Daar koomen onze vrouwen uit den tuin, wij zullen eens hooren wat die zeggen.

SCHAUBRODT.

Hou, broer! met vrouwen hebbe ik niets te maaken.

VAN ARLSTEIN.

Eertijds waart gij derzelven toch niet ongenegen.

SCHAUBRODT.

Ach! riep Diogenes, toen hij eene vrouw aan eenen vruchtboom zag hangen, mogten toch alle boomen zulke vruchten draagen!

VAN ARLSTEIN, *ter zijde.*

De duivel haale dien gek! — Koom laat ons eene fles drie-en-tagtiger drinken, die zal u de hersens een weinig ophelderen.

SCHAUBRODT.

Drie en tagtiger? uit glazen?

VAN ARLSTEIN.

Waaruit dan?

SCHAUBRODT.

Het zij dan zó. Heden drink ik nog uit glazen, morgen bedien ik mij van de holle hand. (*Beiden vertrekken door de zijdeur.*)

VIJFDE TOONEEL.

Mevr. SCHAUBRODT, Mevr. VAN ARLSTEIN.

Mevr. SCHAUBRODT *binnentredende.*

Wat gij zegt? zijn de *shawls* niet eens in deeze streek bekend geworden? Ach, mijne goede dame! dan moet 'er immers eene totaale reforme in uw huis worden ingevoerd.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Zoo wij eens naar de stad gaan —

Mevr. SCHAUBRODT.

En de *tricots*? Gij weet misschien ook niets van de *tricots*?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Geen woord.

Mevr. SCHAUBRODT.

Ach, mijne goede vrouw! dat is om medelijden te verwekken. Ik bidde u! *tricots* zijn immers tegenwoordig noodzaaklijker dan hembden?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Dat hebbe ik niet geweten.

Mevr. SCHAUBRODT.

Houd gij geen dan mode-journaal?

Mevr.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Neen.

Mevr. SCHAUBRODT.

Ook geen *Journal de Paris?*

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Ook niet.

Mevr. SCHAUBRODT.

Dan zult gij ook waarschijnlijk de beroemde *madame Lefranc* niet eens kennen.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Ik heb haar nooit hooren noemen.

Mevr. SCHAUBRODT.

Wat moet ik beleeven, mijne goede dame! in welk eene woestenij ben ik geraakt — onder welke beklaagendswaardige menschen!

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Gelukkig voelen wij ons ongeluk niet.

Mevr. SCHAUBRODT.

Ik zal u haar addres geeven. *Madame Lefranc*, zij woont *au palais Egalité, à la Renommée*, nº. 41. zij maakt *douillettes*, *chemises*, *ridingottes*, *robes à la Naxia*; *robes à la Parnasse*, en mutsen *à la Mammeluc*: verbeeld u eens, *à la Mammeluc!*

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Wat zullen wij daarmede in onze eenzaamheid doen?

Mevr. SCHAUBRODT.

Maar gij hebt een' predikant, een' schoolmeester; gij ziet toch somtijds gasten, gij wilt boven anderen uitblinken.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Neen, dat willen wij niet.

Mevr. SCHAUBRODT.

Nu, dan is het ten minsten een middel tegen de verveeling.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Die hebben wij niet.

Mevr. SCHAUBRODT.

Waarmede houd gij u dan bezig?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Ik neeme mijn huishouden waar, en bezorg de opvoeding van mijne kinderen.

Mevr. SCHAUBRODT.

Nu hebbe ik u, mijne goede dame! Wat moet 'er dan van de kinderen worden zoo zij niet eens weeten wat *tricots* zijn.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Zij zullen zich wel zonder *tricots* leeren behelpen.

Mevr. SCHAUBRODT.

Ik bidde, u, mijne goede dame! gij verscheurt mij het hart met deeze misantropische begrippen. Koom tot u zelven, besef toch, dat men zich in de waereld moet produceeren, dat men moet imposeeren; ik zal mij over u ontfermen. Zonder mij te vanteeren, ik verstaa de groote kunst van verschijnen.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Deeze is mij volmaakt onbekend.

Mevr. SCHAUBRODT.

Alles koomt 'er op aan, hoedanig men **verschijne**.

Gij

Gij moest mij eens zien, mijne goede dame! wanneer ik met mijne juweelen in den schouwburg gaa. — In de eerste plaats schikke ik het zoo, dat ik een halfuur te laat koome; wanneer 'er eene doodlijke stilte in het parterre is. Nu spreek ik in het portaal zoo luid mooglijk met de domestiken, opene de deur van de loge met geraas, treede met fierheid 'er in: aller oogen zijn terstond op mij gevestigd, ik veins het niet te bespeuren, groet de loges links en regts, en zet dan mijnen stoel recht. Dan gaa ik zitten, neem mijn tooneelkijker, en monster het parterre, tusschen beiden slaa ik een oog op het tooneel, om te zien of de actrice *passable* of *abominable* gekleed zij. Zoo 'er eene aandoenlijke plaats koome, dan neeme ik het oogenblik der algemeene stilte waar, en begin hard-op met mijnen buurman te spreeken. Dan ziet weder alles naar mijne loge, eenigen vermeeten zich ook mij een pst! toetezenden; het spreekt van zelf dat ik dit niet hoore, maar ongestoord voortpraate zoolang ik het goedvinde. ô Mijne goede dame! gij gelooft niet welk een effekt dat maake.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Ik kan toch naauwlijks gelooven, dat men zich hierdoor bemind maake?

Mevr. SCHAUBRODT.

Bemind? — Wie spreekt daarvan? het is voornaam, het imposeert, een burgermensch durft dit niet doen. Daar behooren juweelen bij, oorringen, halskettingen, eene halve maan in het hair, alles naar het nieuwst *façon*. Ik bidde u, mijne goede dame!

hoedanig zijn uwe juweelen gezet? dan, wat vraage ik? — Daar gij noch *shawls*, noch *tricots* kent, moet ik bijnaêr het groote onheil duchten, dat gij ook geene juweelen hebbe.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Ja wel hebbe ik juweelen, en ik durve bijnaêr beweeren, kostbaarer dan de uwen.

Mevr. SCHAUBRODT.

Kostbaarer dan de mijnen? ó Mijne goede dame! dat kan bezwaarlijk weezen. Bezie slechts deezen hals-ketting, zijn het niet steenen, als of zij tot de beroemden *collier* van den kardinaal De Rohan behoorden.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

En nogtans blijve ik bij het geen ik beweere.

Mevr. SCHAUBRODT.

Wel, laat mij dan uwe heerlijkheden toch eens zien. Ik bidde u, spoed u, haal uwe juweelen, ik ben nieuwsgierig.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Zoo gij 't beveele. — (*Zij vertrekt.*)

ZESDE TOONEEL.

Mevr. SCHAUBRODT, *alleen.*

Eene gemeene vrouw! — Zij koomt mij voor als eene eerlijke huisvrouw uit een sentimenteel familie-ta-

fe-

fereel. Zij blijft zich zelven altoos gelijk; is door niets tot verbaazing te brengen. Waarlijk! zoo eene koningin mij nevens zich op eene sopha deedt nederzitten, ik geloof dat zij het zoude aanzien zonder kramptrekkingen te krijgen.

ZEVENDE TOONEEL.

Mevr. SCHAUBRODT, Mevr. VAN ARLSTEIN, FRITS, CAROLINA.

Mevr. SCHAUBRODT.

Och! ziedaar die allerliefste, kleene popjens! Dat zijn waare Raphaëls-kopjens! waarlijk! als of ze in het Vatikaan gekopieerd waren. *Vous parlez francais, mes petits bijoux! n'est-ce pas?*

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Neen, zij verstaan bloot Duitsch.

Mevr. SCHAUBRODT.

Slechts Duitsch? Mijn hemel! wie is dan hunne gouvernante?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Hunne moeder is hunne gouvernante.

Mevr. SCHAUBRODT.

Wel, mijne goede dame! dat voegt niet. Ik zal 'er u eene bezorgen, eene vrouw die met *le bon ton* volmaakt bekend is, die zelf reeds twee *comtesses* heeft opgevoed.

Mevr.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Ik ben zoo jaloers van de liefde mijner kinderen, dat ik deezen moederpligt niet gaarne aan anderen toevertrouwe.

Mevr. SCHAUBRODT.

Nu, daarvan een andermaal. Laat ons nu op het noodzaaklijkst nederkoomen, waar zijn uwe juweelen?

Mevr. VAN ARLSTEIN *op haare kinderen wijzende.*

Hier zijn ze.

Mevr. SCHAUBRODT.

Waar? waar?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Mijne kinderen.

Mevr. SCHAUBRODT.

Gij schertst.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Dat verhoede God!

Mevr. SCHAUBRODT.

Och zoo — meent gij het zoo? Ja dat is zeker iet anders.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Deeze juweelen kan ik trouwends niet in de loge gebruiken, maar zij versieren mijn huis.

Mevr. SCHAUBRODT.

Dat is zeer aartig gezegd, ongemeen aartig. Ik verzekere u, mijne goede dame! ik zoude over dit gezegde traanen kunnen storten, zoo ik dezelven niet uit hoofde van mijn blanketsel moest wêerhouden.

Mevr.

Mevr. VAN ARLSTEIN *tegen de kleenen.*

Gij kunt nu weder heenen gaan, lieve kinderen!

CAROLINA.

Hier blijven.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

En uw eeten staat al gereed.

FRITS.

Mede gaan, moederlief, mede gaan! als 't u believe!

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Kleene vleijer! ik kan hem niets afslaan. Gij veroorlove —

Mevr. SCHAUBRODT.

Ik bidde u dat gij u niet geneere.

Mevr. VAN ARLSTEIN *vertrekt met de kinderen.*

AGTSTE TOONEEL.

Mevr. SCHAUBRODT, ZEEMAN.

ZEEMAN, *zonder haar te zien.*

Nergends vinde ik rust.

Mevr. SCHAUBRODT, *ter zijde.*

Zie hier een vreemd gezicht.

ZEEMAN *voor de beeldnis staande.*

Bij u wil ik die zoeken.

Mevr. SCHAUBRODT.

Mijnheer —

ZEEMAN *ontsteld.*

Ik verzoek verschoning. Ik dacht alleen te zijn.

Mevr. SCHAUBRODT.

Met wien heb ik de eer te spreeken?

ZEEMAN.

Ik heet Zeeman.

Mevr. SCHAUBRODT.

Van Zeeman?

ZEEMAN.

Voor als nog slechts Zeeman.

Mevr. SCHAUBRODT.

Misschien een *ci-devant?*

ZEEMAN.

Ook niet.

Mevr. SCHAUBRODT.

Of een *citoïen?*

ZEEMAN.

Nog minder.

Mevr. SCHAUBRODT.

Dus denklijk een raad of hofraad.

ZEEMAN.

Ik heb geen' tijtel.

Mevr. SCHAUBRODT.

Hoe koomt men dan in dit huis?

ZEEMAN.

Ik legge een bezoek af bij den heer Van Arlstein

Mevr. SCHAUBRODT.

Zoo? (*ter zijde.*) Ontvangt men hier ook zoodanige visites? al fraaijer! Dan dien ik wel een weinig fris-

frissche lucht in den tuin te gaan scheppen (*luid*) Mijnheer! hoe is ook uw naam?

ZEEMAN.

Zeeman.

Mevr. SCHAUBRODT.

Mijnheer Zeeman ik ben de barones Schaubrodt.

ZEEMAN.

Ik verheug mij uwe kennis te maaken.

Mevr. SCHAUBRODT, *ter zijde.*

Hij verheugt zich? Het is allerliefst! hij heeft niet eens de eer, die heer met dien groenen rok! (*Zij beschouwt hem van het hoofd tot de voeten*) Ziet hij 'er niet uit als een secretaris, of als een hofmeester? — Dan wat zie ik? wat worde ik gewaar? (*luid*) Met uw verlof, mijnheer Zeeman! is die ring echt?

ZEEMAN.

Ik heb dien als zoodanig betaald.

Mevr. SCHAUBRODT.

ô Laat mij dien toch eens zien!

ZEEMAN.

Zeer gaarn. (*Hij geeft haar zijnen ring.*)

Mevr. SCHAUBRODT.

Waarlijk, een solitaire! echt, volmaakt echt, van het eerste water. ô Mijnheer Zeeman! waarom dit incognito? Gij zijt niet het geen gij schijnen wilt, gij zijt meer, veel meer.

ZEEMAN.

Waardoor vermoedt gij dat?

Mevr.

Mevr. SCHAUBRODT.

Deeze steen — (*Zij geeft den ring terug.*)

ZEEMAN.

Is toch immers maar een edel gesteente, den adel moet men in edele daaden herkennen.

Mevr. SCHAUBRODT.

Gij overtuigt mij hoelangs zoo meer: ook deeze *sentiments* zijn *noble*, ook deeze manier van zich uitedrukken. Dus vinde ik toch eindelijk een man *du bon ton* in deeze woestenij.

ZEEMAN.

Hier woonen veele goede en gelukkige menschen.

Mevr. SCHAUBRODT.

Goed? ô ja. Veelen? ook waar. Somtijds zeer impertinent gelukkig? Zij kennen niets beters, en willen ook niet gelooven dat 'er iet beters zij.

ZEEMAN.

Gelukkig voor hun.

Mevr. SCHAUBRODT.

Deeze gelukzaligheid is mij door alle de leden geslagen. Zij glimlagchen niet, maar lagchen overluid, spreeken tegen, vallen in de rede, brengen iemand een glas water zonder presenteer-blad, zij bewonderen niets, weeten niets, kunnen niet eens *Boston* speelen, en kleeden zich, dat het medelijden verwekt. Ik wensch dus mijzelven oneindig geluk, een' man te hebben gevonden, wiens kleene vinger op het eerst gezicht doet zien dat hij mij bij verveelende wandelingen niet eeuwig over de schoone

na-

natuur onderhouden, en mij aan de speeltafel tegen vertellingen uit de kinderkamer beschermen zal.

ZEEMAN.

Gij bewijst mij veele eer, mevrouw! Ik ben —

Mevr. SCHAUBRODT.

Zeg wat gij wilt, gij zijt mijnheer Van Zeeman, en daar blijft het bij. Uw geheim maakt u nog interessanter bij mij. Dat gij mij uw vertrouwen weigere, is als 't ware een uitdaagen voor mijnen geest, en eer 't een kwartier uur laater zij, zal ik weeten wie gij zijt, hoe gij heete, van waar gij koome, uwe voorouders, uw tijtel, uw wapen. (*Zij gaat naar de deur en loopt tegen Clementina aan.*) *Ah! ma fille!* ik biede u hier den heer Van Zeeman aan, een man van groote verdienste. (*zacht*) Hij heeft eene *solitaire* aan den vinger, die onder broeders zesduizend guldens waard is. (*luid*) Mijnheer Van Zeeman! de jonge baronesse Schaubrodt — (*Zij vertrekt.*)

ZEEMAN, *ter zijde.*

Ben ik dan veroordeeld om van deeze vrouwen gepijnigd te worden?

NEGENDE TOONEEL.

ZEEMAN, CLEMENTINA.

CLEMENTINA.

Mijnheer! ik hoor dat gij uit Surinamen koome.

ZEEMAN.

Dat is zoo, freule!

CLEMENTINA.

Hoe leeft men in Paramaribo?

ZEEMAN.

Men plant daar suikerriet.

CLEMENTINA.

ó Ik weet, ik weet zeer wel, de suikerplantagiën liggen ter wederzijden der rivier, en worden door het fort Sommelsdijk gedekt. Dit fort heeft vijf bastions; is het niet zoo, mijnheer?

ZEEMAN.

Ik geloove ja.

CLEMENTINA.

Surinamen ligt juist op $7\frac{1}{2}$ graaden van de middaglijn ten noorden. Heb ik geen gelijk?

ZEEMAN.

Volmaakt.

CLEMENTINA.

Zijt gij langen tijd daar geweest?

ZEEMAN.

Ruim twaalf jaaren.

CLEMENTINA.

Twaalf jaaren! dat is lang, en toch wed ik, mijnheer! dat gij niet meer van de aldaar gebruiklijke zeden en gewoonten te vertellen weete dan ik.

ZEEMAN.

Daaraan twijfel ik niet.

CLEMENTINA.

Ik ben eene uitgemaakte beminnaares der volk- en land-kunde. Ik correspondeer met Zach, Gaspari en Sprengel. Is de maandlijksche correspondent u bekend?

ZEEMAN.

Neen.

CLEMENTINA.

De geografische ephemeriden?

ZEEMAN.

Ook niet.

CLEMENTINA.

Deezen kan ik u ter leen geeven.

ZEEMAN.

Ik lees weinig.

CLEMENTINA.

Uit de oplettendheid met welke gij dit schilderij beschouwt, moet ik bijnaêr besluiten dat gij een beminnaar der kunst zijt.

ZEEMAN.

ó Ja.

CLEMENTINA.

Voortreflijk! Misschien zelf kunstenaar?

ZEEMAN.

Dat niet.

CLEMENTINA.

De kunst is mijn stokpaardjen en ik schaam mij deezer zoete zwakheid niet. Door de kunst vergeet ik alles: ook durf ik zonder grootspraak beweeten

ren dat mijn penseel niet tot de middelmaatigen behoore. Gij kent zonder twijfel de Propilaeën?

ZEEMAN.

Neen.

CLEMENTINA.

Die moet gij leeren kennen; het zijn de voorpoortaalen des tempels; de gemeenste dingen worden daarin op eene nieuwe wijze en in eene nieuwe taal voorgedragen; en eene prijsvraag — in vertrouwen, mijnheer! ik heb ook naar den prijs gedongen — eene afbeelding van Helena, door Venus aan Paris wordende aangeboden: ik vleije mij indedaad een weinig met de zoete hoop, den prijs te zullen verwerven.

ZEEMAN.

Het kan niet missen.

CLEMENTINA.

Gij zijt wel goed. Een kenner verraadt zich zelven door weinige woorden. Ik wedde dat gij tot diep in het heiligdom der kunst zijt doorgedrongen, doch des te meer verwondert het mij, dat gij dit slecht schilderstuk, met zoo veele oplettendheid verwaardige. 'Er is noch handeling, noch houding, noch harmonie in.

ZEEMAN.

De volmaakste harmonie der ziel straalt uit deeze oogen.

CLEMENTINA.

En dat kleed, ik bidde u, is dat eene *drapperie?* Heeft deeze man Leonard Da Vinci bestudeerd? of heeft hij

hij wel eens Lairesse's tweede hoofdstuk van het vierde boek geleezen?

ZEEMAN.

Maar het gelaat, deeze vriendlijke, bevallige trekken —

CLEMENTINA.

En dat koloriet, dat opleggen van verwen! Titiaan! Van Dijk! wat zoudt gij zeggen, indien gij dit kladschilders-werk zaagt?

ZEEMAN.

Zij zouden zeggen, dat in de persoon, welke voor deeze beeldnis gezeten heeft, de schoonste vrouwenziel gewoond hebbe.

CLEMENTINA.

Neen, mijnheer! zij zouden zeggen, dat men deezen knoeijer bij Richardson, Le Roy en Coussin ter schoole moest zenden.

ZEEMAN, *ter zijde, met ongeduld.*

Lieve God! is dan Christina voor altoos verdweenen? (*Hij maakt eene buiging en vertrekt.*)

TIENDE TOONEEL.

CLEMENTINA, *alleen.*

Nu, dat is toch zeer onbescheiden. Denkt dat niethumane mensch in den een' of anderen hoek van deezen Gothischen burgt betere tijdkorting te zullen vinden, dan bij mij? Och — nu koomt het mij in de ge-

dachten — ik wil wedden dat hij zelf de ellendeling zij, die dat portrait geschilderd heeft. Het doet mij leed, maar ik kan het niet helpen; hij heeft zeker niet gedacht in het Spesarterwoud menschen te zullen aantreffen, die met de Propilaeën gemeenzaam bekend zijn.

ELFDE TOONEEL.

CLEMENTINA, HANS.

HANS.

Mijn vader zendt mij hier.

CLEMENTINA.

Koomt gij eindelijk eens? Gij moet met mij schaaken.

HANS.

Dat kan ik niet; maar ik speele, zoo gij wilt, in 't bord.

CLEMENTINA.

Foei! mijnheer van Arlstein!

HANS.

Ik heb dat in 't bordspeelen ter liefde van mijn' vader geleerd. Die rammelt gaarne met de dobbelsteenen in de lange winter-avonden.

CLEMENTINA.

Van mij zult gij het edel schaakspel leeren.

HANS.

Wij hebben geen schaakbord.

CLE-

CLEMENTINA.

Dat heb ik altoos bij mij. (*Zij haalt het uit den zak.*)

HANS.

ô Wee!

CLEMENTINA.

Zonder grootspraak, ik speele dit spel zoo goèd als Philidor.

HANS.

Maar ik verstaa 'er niets van.

CLEMENTINA.

Ik zal 'er u terstond mede bekend maaken. Vooreerst een woord van deszelfs oorsprong: men heeft willen beweeren dat het, reeds bij de belegering van Troje, door Palamedes, werdt uitgevonden, maar dit verkeerd.

HANS.

Wat mij aangaat het moge uitgevonden zijn door wien het wil, het is mij om het even.

CLEMENTINA.

De Grieken kregen het van de Persen, deezen van de Indiaanen. Een wijze bramin, Pissa genaamd, bekeerde daardoor een' jongen koning, die door vleijers bedorven was.

HANS.

Maar ik ben noch koning, noch vleijer.

CLEMENTINA.

Koom maar hier. (*Zij trekt hem tegen zijnen wil naêr het schaakbord.*) Zie, dat is de koningin! dit stuk

heeft niet altoos zoo geheten: in het Persisch heeft het den naam van vizier.

HANS.

Zeer goed.

TWAALFDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, IMMANUEL, CHRISTINA.

IMMANUEL.

Gij ontkoomt mij niet, freule! gij bezit die bewegende kracht der stof, waardoor zij de oorzaak der aannadering van anderen tot haar is.

CHRISTINA.

Ik herhaale het nog eens, mijnheer van Schaubrodt! ik verstaa u niet.

CLEMENTINA.

Dat is de looper. Bij de Oosterlingen hadt hij de gedaante van een' olijfant.

IMMANUEL.

Freule! het wordt steeds apodiktisch-zekerer voor mij, dat ik u beminne. Mijn kleenste atomus, mijne kleenste monade is liefde voor u. Het is eene anatomie van mijnen wil, ik vraage in het geheel niet naar het waarom: want dit ware eene heteronomie.

CHRISTINA.

Alle deeze schoone dingen moeten wel plotsling ontstaan zijn!

IM-

IMMANUEL.

Toen ik deézen morgen van den wagen steeg, ging ik plotsling uit het niet-zijn der liefde in den staat der liefde over.

CLEMENTINA.

Zoo gaat de toren, en zoo het paard.

CHRISTINA.

Ik zou toch naauwlijks geloofd hebben dat de philosophie zoo aantreklijk ware.

IMMANUEL.

Gij hebt mijne geheele animaliteit en servatiliteit opgewekt.

CHRISTINA *glimlagchend.*

Kunt gij mij ook zeggen waardoor?

IMMANUEL.

Gewis. Eerstlijk door uwe schoonheid, die trouwends enkel een accident, eene positive realiteit uwer substantie is; want wanneer ik zeg, gij zijt schoon; dan is dat slechts een predikaat: mijne kathegorie oordeelt.

CHRISTINA.

Goede hemel, welke woorden!

CLEMENTINA.

Maar, mijnheer van Arlstein! gij let niet op.

HANS.

ô Ja wel, freule!

IMMANUEL.

Gij bezit nog daarteboven in eenen hoogen graad, het door ideeën bezielend principium in 's menschen gemoed.

CHRISTINA.

Wat moet dat beteekenen?

IMMANUEL.

Men noemt het doorgaands geest.

CHRISTINA.

Dan had gij eene menigte van woorden kunnen spaaren!

CLEMENTINA.

Zijn uwe gedachten welligt bij de aartige schoolmeesters-dochter, die ik straks in den tuin zag?

HANS.

Ik denk dikwijls aan haar.

CLEMENTINA.

Dat is zeer vrijmoedig.

IMMANUEL.

Ten derden, is u ook het vermogen eigen door een vermaak te oordeelen.

CHRISTINA.

Door een vermaak te oordeelen?

IMMANUEL.

Men noemt het, in het gemeene leven, smaak. Eindlijk, ten vierden, vind ik in u die kunstlooze doelmaatigheid, in de theorie van het verhevene, slechts, eenvouwigheid genaamd.

CLEMENTINA.

Slechts jammer dat zij door de kinderziekte zoo getekend is.

HANS.

Ik vinde haar schoon.

IMMANUEL.

Begrijpt gij nu hoe het toegaa dat gij mij treft?

CHRISTINA.

Naauwlijks.

CLEMENTINA.

Maar toch eene schoolmeesters-dochter?

HANS.

Zij verdient eene vorstin te weezen.

IMMANUEL.

Schoon voorwerp met gedaante, verschijnsel genaamd. Schoone gedaante, voorwerp van empirische aanschouwing getijteld. Uwe liefde is mij eene subjective noodzaaklijkheid geworden.

CHRISTINA.

Dat doet mij leed.

CLEMENTINA.

Het is waar, koning Dionysius was immers ook eens schoolmeester. Wie weet of de pokdalige schoone ook nog niet op het laatst eene prinses worde!

HANS.

Zij schijnt ten minsten 'er toe geboren.

IMMANUEL.

Geef mij eene duidlijke en bepaalde afleiding van mijn principium.

CHRISTINA.

Dat verstaa ik niet.

IMMANUEL.

Dat wil in gemeene woorden zeggen: verklaar u.

CHRIS-

CHRISTINA.

Waaromtrent?

IMMANUEL.

Ik wensche mij het allerpersoonlijkst recht, eene echtgenoote te verwerven.

CHRISTINA.

Bij mij?

CLEMENTINA.

Die naald en draad aan uwe borst schijnen u zeer te interesseeren.

HANS.

Ja, zeker.

CHRISTINA.

Ik gevoel nog geene neiging tot het huuwlijk.

IMMANUEL.

Welken objectiven grond van willen hebt gij om mij te weigeren?

CLEMENTINA, *ergerlijk.*

Gij zijt ongemeen verstrooid van gedachten; het is beter dat gij heenen gaa.

HANS.

Zoo gij het veroorloove — (*Hij wil vertrekken.*)

CLEMENTINA.

Neen. (*driftig*) Blijf!

IMMANUEL.

Gij andwoord niet? — Welk eene intellectueele verachting doet gij mij gevoelen!

CHRISTINA.

Dat is mijn oogmerk niet.

IMMANUEL, *ter zijde.*

Zij heeft gebrek aan oordeelskracht; maar zij bezit geest: volgends de uitlegging van Kant is zij zot.

CLEMENTINA.

Zoo loopt het paard niet. Gij hebt geen zin hoegenaamd in dat spel.

HANS.

Dat heb ik immers oogenbliklijk gezegd.

IMMANUEL.

Mijne freule! kent gij de werking van een voorwerp op de tot voorstel geschikte zijden, in zoo verre zij door hetzelve aangedaan worden.

CHRISTINA.

Neen.

IMMANUEL.

Of, zoo als een gemeen mensch zoude zeggen: hebt gij gevoel?

CHRISTINA.

Daarmede vleije ik mij.

IMMANUEL.

En nogtans —

CHRISTINA.

Mijnheer! eerst moeten wij malkanderen een paar jaaren leeren kennen — en zoo het dan Gods wil zij —

IMMANUEL.

Gods wil? Gij spreekt antropomorphosisch van God —

CLE-

CLEMENTINA *werpt het spel om en staat met drift op.*

Het is niet om uittehouden!

HANS.

Vergeef mij mijne ongeschiktheid.

IMMANUEL.

Mijne lieve freule! hebt gij dan in het geheel geenen inwendigen zin? geene receptiviteit! Ik bidde u verwoest toch mijn liefst gedachten-ding niet!

CHRISTINA.

Gedachten-ding! wat is dat nu weder?

DERTIENDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, KILIAAN.

KILIAAN.

ô Wee! ô Wee!

CHRISTINA *en* HANS *te gelijk.*

Wat is dat? wat deert u?

KILIAAN.

Beneden zijn een paar dronken boeren aan 't vegten, de koppen bloeden reeds, zij zullen elkander dood slaan.

HANS.

Men moet hen scheiden! (*Hij vertrekt snel.*)

KILIAAN.

ô Wee! ô Wee! (*Hij loopt hem na.*)

CHRIS-

CHRISTINA.

Wel, mijnheer Van Schaubrodt! haast gij u niet om mijn' broeder bij te staan?

IMMANUEL.

Ik?

CHRISTINA.

Hoort gij dan niet wat 'er gezegd wordt.

IMMANUEL.

Ja.

CHRISTINA.

Maak dan toch dat gij naar beneden en op straat koome; mijn broér is alleen bij die beschonken boeren; hij zou ligt in gevaar kunnen koomen.

IMMANUEL.

Gij beveelt, ik gaa! — Doch in de eerste plaats moet ik vooraf onderzoeken, of ik ingevolge het moraal-principium mij in dien strijd kunne inlaaten. Dat is te zeggen, of ik willen kan, dat de maxime mijner daaden tot eene algemeene wet worde. (*Hij vertrekt.*)

VEERTIENDE TOONEEL.

CLEMENTINA, CHRISTINA.

CHRISTINA.

Mijn goede broér heeft niet onderzocht; als een' pijl snelde hij heenen ter hulp.

CLEMENTINA.

Men maakt tegenwoordig zoo veel ophefs 'er van, wan-

wanneer twee menschen elkander slaan. Waarom laat men hun niet begaan? het is eene gymnastische oefening. Men denke 'er slechts aan, dat de Romeinen hunne vechters bezoldigden, en dat de Engelschen nog heden ten dage zich met weddingschappen vermaaken, wanneer een paar menschen op leven of dood met elkander boxen.

CHRISTINA.

Een zonderling vermaak!

CLEMENTINA.

Zijn de oude vechtspelen u bekend?

CHRISTINA.

Zeer weinig.

CLEMENTINA.

Dan beveele ik u het boek van Nitsch aan, over den staat der Romeinen, daarin zult gij eene beschrijving der kampvechters vinden.

CHRISTINA.

Ik stelle 'er geen belang in.

CLEMENTINA.

Niet? Dan kent gij waarschijnlijk den Borgherischen vechter niet?

CHRISTINA.

Neen!

CLEMENTINA.

Den stervenden ook niet?

CHRISTINA.

Ook niet.

CLEMENTINA.

Arm kind! — Ik moet toch maaken dat ik een venster vinde, waaruit ik dat leven kunne zien. (*Zij vertrekt.*)

VIJFTIENDE TOONEEL.

CHRISTINA, *alléén.*

ô Zaten toch die lieve gasten maar weder in hunnen wagen. In de maan zou het mij niet vreemder kunnen voorkoomen dan bij deeze menschen; zij spreeken duitsch en ik verstaa hun niet. Hoe veel anders is deeze Zeeman! hij denkt, hij spreekt, hij gevoelt even als wij. Ware hij slechts ook even zoo gelukkig! — Het verdriet drukt hem zwaar. — Goede man! ik beklaag u van harte.

ZESTIENDE TOONEEL.

CHRISTINA, ZEEMAN.

ZEEMAN.

Vinde ik u eindlijk, freule?

CHRISTINA.

Hebt gij mij gezogt?

ZEEMAN.

Ten minsten vermist.

CHRISTINA.

Dat verheugt mij.

ZEEMAN.

Ik wist wel dat gij bij uwe schitterende gasten waart, dan daar wilde ik u niet koomen zoeken.

CHRISTINA.

Bevallen deeze menschen u niet?

ZEEMAN.

Ik verfoeije dit onophoudlijk poogen om uitteblinken, deeze vervloekte zucht om boven anderen uittemunten.

CHRISTINA.

Bijnaêr zoude ik u verwijten, dat gij ook met dit euvel behebt zijt.

ZEEMAN.

Voordeezen wel, helaas! dan tegenwoordig treft mij dit verwijt niet.

CHRISTINA.

Niet? En het verdriet dat gij zoo geheimzinnig in uwe borst smoort, dat verdraagen en zwijgen met welk gij onder menschen rondwandelt, die u gewillig uwen last zouden helpen torschen: is dat niet ook eene kleene zucht tot uitblinken?

ZEEMAN.

Zoud gij mij willen helpen torschen, gij, mijne freule?

CHRISTINA.

Mijne ouders en ik, twijfel daar niet aan.

ZEE-

ZEEMAN.

Ook dan zoo ik mij zelven moest aanklaagen wegens eene schuld, die tot in den dood mijn geweeten bezwaaren zal.

CHRISTINA.

Wie is vrij van schuld? Tot eene misdaad reekene ik u niet in staat.

ZEEMAN.

ó Freule! 'er zijn ondeugden in de groote waereld die op zijn best voor voornaame zwakheden doorgaan, voor welken niemand zijne deur sluit, en die toch meer onheils verwekken, dan eene geroofde goudbeurs.

CHRISTINA.

Gij zult u duidlijker moeten verklaaren: want van het geen niet in mijne tien geboden staat, neeme ik geene aanteekening.

ZEEMAN.

Moge ik u de geschiedenis mijner dwaalingen mededeelen?

CHRISTINA.

Zoo gij mij uw vertrouwen waardig achte?

ZEEMAN.

Ik ben de eenige zoon van een welgesteld edelman, de liefling van een' braaven vader, en van eene te goede moeder. De eerste zestien jaaren leefde ik buiten, gezond naar ziel en ligchaam. Een ongelukkig toeval bragt mij in de residentie, aan het hof van een prachtminnenden vorst. Alles was daar glans en luister, elkeen wilde uitblinken; zijn' gebuur in een

duister licht plaatsen. Een ellendig doel, dat dikwerf door nog rampzaliger middelen wordt bereikt. Die stroom sleepte mij ook mede; ik maakte onkosten boven mijn vermogen. Mijn vader waarschuwde mij, ik werd nadenkende —. een vleijer spotte 'er mede, en de waarschouwing was vergeeten. Mijne moeder badt mij, ik werd aangedaan, een tafelschuimer prees mijne mildheid, en mijne aandoening was verdweenen. Ik richtte eene huishouding op, hield visiten, gaf bals, bestuurde een liefhebberij-tooneel en droeg alle de kosten. Spaansche en Arabische paarden-alléén mogten op mijne stal koomen. De vorst-zelf hadt geene beter paarden. Zoodanig maakte ik schulden, mijn vader kwam in de stad, betaalde dezelven, lag mij eenen staat voor, van zijn vermogen, dat daardoor tot op de helft verminderd was, en vertrok weder, zonder mij eenig verwijt te doen.

CHRISTINA.

ó Dit deedt u zeker sterker aan, dan het bitterst verwijt?

ZEEMAN.

Dat deedt het, maar voor hoe lang? Deeze vervloekte zucht tot uitblinken, deeze kruipende koorts, welke ieder levensvermogen langsaam verwoest, tastte mij ook op nieuw aan; schitteren wilde ik, om elk van den schitterenden hoop den prijs aftewinnen. Mijne ouders verminderden zich, en aten dikwijls schraale soep, wanneer mijne uitvreeters de faisanten met Champagne-wijn verzwolgen. Zoo werdt de menigte mijner

schul-

schulden in weinige jaaren onoverkoomlijk. Door eene slechte levenswijs uitgeput, liet de wanhoop mij weldra geenen anderen weg open, dan de wijde waereld in te gaan, mijn goeden naam der schande, mijne braave ouders het verdriet ten prooi te laaten.

CHRISTINA, *ontsteld.*

Deeze geschiedenis heeft zoo veel overeenkomstigs —

ZEEMAN.

Nog in Europa vernam ik den dood van mijne moeder: het verdriet over den zoon maakte eene nietsbeduidende ziekte onherstelbaar. Met moeder-moord en vader-vloek bezwaard, vlood ik over zee: een storm verbrijzelde het schip, dat den misdaadigen voerde, maar de golven braakten hem weder uit. In het ongezond klimaat van Surinamen hoopte ik het doeleinde van mijne wenschen, den dood, te zullen vinden — te vergeefs! De hemel begeerde geen onvruchtbaar berouw van den stervenden, maar de beterschap des levenden. Ik werd allengskens, niet bedaard, maar stil; vlijt en bezigheid strekten mij ten toevlugt voor de wanhoop. Ik verwierf kundigheden, die niet onbekend bleeven: eene rijke en zeer braave vrouw gaf mij het opzicht over haare plantagiën. Tien jaaren nam ik deezen post met redelijkheid, menschenliefde en geluk waar. Haar eenige zoon stierf, zij hadt niemand meer op de waereld, en genegenheid voor mij opgevat: zij maakte mij tot haaren erfgenaam.

CHRISTINA.

Zoo wordt het wederkeeren tot de deugd beloond.

ZEEMAN.

ô Hoor mij geheel, eer gij mij gelukkig heete. Na den dood mijner weldoenster ontwaakte met drift de zucht naar het vaderland, ten einde mijnen ouden vader, zoo hij nog leefde, in zijne laatste dagen te veraangenaamen, — mijne zuster gelukkig te maaken — die nog kind was, toen ik vlood, — bij God en menschen weder te vergoeden, wat in mijn vermogen is, en welligt den vaderlijken vloek op het graf mijner moeder in zegen te doen verkeeren. Dit was de verbeelding, die mij nutloos bezig hieldt. Ik spoede mij met den verkoop mijner plantagiën, begeef mij aan boord van een schip; het ligt het anker; de reis is voorspoedig: ik koom hier aan, zoek, vraag, waar is mijn vader? Niemand weet het. Hoedanig is het met zijne goederen? die zijn verkocht. Ik wil mijne schulden afdoen; deezen zijn betaald. Wie heeft die voldaan? mijn vader, om mijne eer te redden. En waarmede? met het laatste, dat hem over bleef. Arm en bloot heeft hij zijner wooning den rug toegekeerd — hij en mijne zuster zijn ellendig omgekomen.

CHRISTINA.

Maar leeven misschien ook nog! geef plaats aan de hoop. (*zij is in eenen ongerusten waan.*)

ZEEMAN.

Dit deed ik zoo lang ik maar konde. Ik zal alle zijne goederen weder inkoopen, zeide ik tot mij zelven; in alle nieuwspapieren zal ik hem doen oproepen, en midler-

terwijl het door hem verlaaten ouderlijk huis tot zijn' ontvang versieren. Te vergeefs! — Ik zal u alles zeggen. — In de nabuurschap kende ik een beminnendswaardig meisjen: als kind hadt zij reeds veel van mij gehouden. Zoo zij nog ongetrouwd is — dacht ik — zoo zij nog als te voren het wél met u meent, dan deelt zij misschien in mijn hart en in mijnen rijkdom. — Van haare hand ontvang ik dan mijn' vader, om haarentwil zal hij mij zegenen; want zij zal de moederlijke deugden in ons huis terug brengen. Och! dit meisjen zijt gij — en dit (*op de beeldnis wijzende*) is mijne moeder.

CHRISTINA.

Karel Wendenberg?

ZEEMAN.

Die ben ik.

CHRISTINA.

Karel!

ZEEMAN.

Beklaag mij!

CHRISTINA.

Ô Hoe dikwerf, en hoe zeer van harte heb ik u beklaagd!

ZEEMAN.

Heil mij! dan leeft 'er toch noch éène ziel in mijn vaderland, die niet met afschuuw aan mij denkt.

CHRISTINA.

Ik aan u? Daar legt nog de hond in zijn bloed

wentelende naast mij. — ó Wat zoude ik niet geeven om uw lijden te kunnen verzachten!

ZEEMAN.

Gij kunt het, gij-alléén! ik hebbe het gezegd: zoo een twaalfjaarig poogen, om de liefde van braave menschen weder te verwerven, mij eenige waarde in uw oog geeve, zoo gij moed gevoele om een mensch te verdraagen, die een zwaar geweten torscht — schenk mij dan onder de beeldnis mijner moeder uwe hand?

CHRISTINA.

Dankbaarheid en innerlijk medelijden hebben een hart voor u geopend. Zijt gij met deeze bekendnis te vreden?

ZEEMAN.

Het is meer dan ik verdiene.

CHRISTINA.

Hier is mijne hand.

ZEEMAN *met vervoering.*

Moeder!

CHRISTINA.

Dan laat ons, vóór dat wij aan eene verbindnis denken, uw vader en uwe zuster zoeken; ik zal u getrouw helpen.

ZEEMAN.

Ach! zij zijn dood!

CHRISTINA.

Neen! neen! wij willen dat noch vreezen, noch ge-

gelooven. Geen dienstvaardig praater zal tusschen ons en de laatste straal der hoop koomen. Haar, der vergoodde! zullen wij smeeken om een spoor van het verloorene: dit zal ons ten blijk strekken, dat de moederlijke zegen, op onze verbindenis rust! Karel! zij glimlacht! droog uwe tranen af. (*Zij valt hem in de armen.*)

Einde van het derde bedrijf.

VIERDE BEDRIJF.

Het tooneel verbeeldt de kamer van het voorig bedrijf.

EERSTE TOONEEL.

Mevr. VAN ARLSTEIN *zit voor eene theetafel, die in het midden van het tooneel staat; naast haar ter regter zijde zit* Mevr. SCHAUBRODT, *welke van tijd tot tijd geeuwt en met haaren waaijer den tabaks-rook van zich waait, dien* VAN ARLSTEIN, *nevens haar geplaast, naar haar toeblaast. Naast deezen zit* CLEMENTINA, *met eene portefeuille in de hand te teekenen. Naast Clementina zit* VAN SCHAUBRODT *in een' leuningstoel slaapende. Aan de linkerhand van Mevr. van Arlstein zitten* IMMANUEL, *en* CHRISTINA, *welke haare moeder in 't een of ander helpt. Op den voorgrond aan de linkerhand staat* HANS, *bezig zijnde de hand met linnen te verbinden. Op den achtergrond ziet men* KILIAAN.

VAN ARLSTEIN, *tegen Hans.*

Gij hebt ze immers beiden doen vastzetten?

HANS.

Beiden.

VAN ARLSTEIN.

Een paar brutaale kaerels. Zij hebben een ouden haat

haat tegen elkander, die in de dronkenschap levendiger is geworden. Het is gelukkig dat het zoo wél is afgelopen.

HANS.

'Er ontbrak weinig aan, of ik was in de borst gekwetst geworden.

VAN ARLSTEIN *met ironie tegen Immanuel.*

Jonge heer! gij zijt toch niet gewond?

IMMANUEL.

Neen! Dit hebbe ik aan mijne voorzichtigheid te danken.

CHRISTINA.

Hebt gij die booze menschen dan niet helpen scheiden?

HANS.

Hij? — Ja het is zijn schuld niet, dat 'er geen moord en doodslag begaan is.

VAN ARLSTEIN.

Hoe zoo?

HANS.

Eén van de buuren hadt den eenen kaerel in huis gehaald. De andere wist niet waar hij gebleven was. Met het bloote mes liep hij rond en vroeg aan elk een die hem ontmoette: waar is de schobbejak? ik zal hem doodsteeken! Elk een andwoordde natuurlijk: ik weet het niet. Eindelijk koomt hij hier bij onzen jongen baron, die hem zeer bedaard de schuilplaats van zijne partij aanwees.

VAN ARLSTEIN.

Mijnheer! waart gij dol?

IMMANUEL.

Niets minder dan dat. De kaerel vroeg mij, of ik ook gezien had, dat zijn vijand in het nabuurig huis geretireerd ware? ik had dat waarlijk gezien en dienvolgends —

VAN ARLSTEIN.

Moest gij ja andwoorden?

IMMANUEL.

Zekerlijk. Het grootste pligtverzuim van den mensch omtrent zichzelven is de logen. Kant noemt het eene wegwerping en zoo veel als eene vernieling der menschlijke waardij.

VAN ARLSTEIN.

Hij kan groot gelijk hebben, dan hier moest een moord worden voorgekoomen.

IMMANUEL.

Het is onverschillig, zegt Kant, of ook een goed oogmerk daarmede bedoeld worde; het blijft toch altoos eene misdaad van den mensch omtrent zijne eigene persoon, en eene onwaardigheid, welke hem in zijne eigene oogen verachtlijk moet maaken.

VAN ARLSTEIN.

Gij veronderstelt dus, dat Kant-zelf den bloedgierigen boer den weg zoude hebben aangewezen?

IMMANUEL.

Indien hem, even als mij, daarna gevraagd ware, zeer zeker.

VAN

VAN ARLSTEIN.

Nu, Goddank! dat ik geen Kantiaan ben.

Mevr. SCHAUBRODT, *terwijl zij opstaat.*

Misschien zoud gij dan minder tabak rooken.

VAN ARLSTEIN.

Nu, Hans! hoe ging het verder?

HANS.

Ik liep den kaerel na, pakte hem van achter aan, hij stak naar mij, ik wrong hem het mes uit de hand, hij vloekte en ging voort. Kiliaan en de jonge baron volgden hem uit nieuwsgierigheid. Hij zwaaide over den weg, struikelde en viel in de sloot. Kiliaan schreeuwde, de baron bleef staan kijken en sprak geen enkel woord.

CHRISTINA.

Mijn hemel! waarom trok gij hem 'er niet uit?

IMMANUEL.

Maar, freule! het is immers nog de vraag, of de maxime om elken dronkaart uit het water te redden, tot eene algemeene wet kunne worden.

HANS.

Eindlijk nam Kiliaan het besluit, sprong in het water, en haalde den kaerel gelukkig 'er uit.

VAN ARLSTEIN.

Kiliaan! ô domme Kiliaan! gij ontranscendentaal mensch! hebt gij dat gedaan?

KILIAAN.

De sloot was niet diep.

VAN

VAN ARLSTEIN.

Zie daar, hij verkleent zijne goede daad nog. Bravo, Kiliaan! houd u maar altoos buiten het moraalprincipium; in de praktijk koomt 'er toch niets goed van. En gij, heer philosooph! door mijnen Kiliaan beschaamd gemaakt, veroorloof mij dat ik u eens van harte uitlagche.

IMMANUEL.

Zeer gaarne. Volgends het stelsel van Shaftesbury, is het de toetsteen van de waarheid eener leer, zoo zij het uitlagchen kan doorstaan.

Mevr. SCHAUBRODT.

Ik kan dien damp niet langer verdraagen. Mijne juweelen zullen ook totaal daardoor bederven — Baron! Baron!

SCHAUBRODT *half slaapende.*

Hm! hm!

VAN ARLSTEIN.

De drie-en-tagtiger heeft hem goed gesmaakt.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Hoort gij niet, het is tijd om te gaan.

SCHAUBRODT.

Gaa een weinig uit de zon.

VAN ARLSTEIN.

Hij denkt dat hij reeds in de ton ligt.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Wilt gij den nacht niet bij ons doorbrengen?

Mevr. SCHAUBRODT.

Ach, mijne goede dame! het hart bloedt mij daar

ik

ik u moet verlaaten, maar ik verwacht deezen avond nog een bezoek uit de residentie, en wel van den jongen graaf Paillet. Hij is eerst sinds drie dagen uit London terug en heeft mij beloofd de nieuwste modes te zullen medebrengen.

CLEMENTINA.

Mama! veroorloof dat ik nog deeze schets afwerke.

VAN ARLSTEIN.

Mag men niet weeten wat gij zoo vlijtig teekene?

CLEMENTINA *houdt hem de tekening voor.*

VAN ARLSTEIN.

Ei, ei! dat zijn onze twee beschonkene boeren.

CLEMENTINA.

Het is wél uitgevallen, niet waar?

VAN ARLSTEIN.

ô Ja! ik weet echter niet of ik u geluk zal wenschen; het onderwerp is zoo gemeen.

CLEMENTINA.

ô Néen, mijnheer! ik vraag u wel verschooning. De kunstenaar moet elke hartstogt in haare uitdrukkingen en uitwerkselen naauwkeurig kennen, en op het levendigst weeten te schilderen. Hier is toorn de hartstogt: dit grijnzen, deeze arglistige woede— beken met mij dat het eenig in zijne soort is. *Hagedorn* zelf zoude mij de gerechtigheid doen wedervaaren, dat ik zijne beschouwingen over de uitdrukking der driften, als ook *Le Brun sur l'expression des differens caractères des passions* grondig bestudeerd hebbe.

VAN

VAN ARLSTEIN.

En konde gij bedaard uit het venster zien, en fratsen teekenen, terwijl beneden mijn zoon het mes bijnaêr in het hart werdt gestoten.

CLEMENTINA.

Ik zoude zijn' dood door mijn penseel vereeuwigd hebben!

HANS.

Onderdaanige dienaar!

VAN ARLSTEIN.

Ik zal in een rheebok veranderen, zoo dat ooit *mijne* schoondochter worde!

TWEEDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, KNOLL.

KNOLL.

'Er is zoo even een rijdknecht aangekoomen, met dit billet voor mevrouw de baronesse.

Mevr. SCHAUBRODT.

Geef hier, mijn vriend!

KNOLL.

Het paard dampt, en de kaerel zweert dat hij het binnen twintig minuuten overgereden heeft.

Mevr. SCHAUBRODT *na het billet te hebben gelezen.*

Clementina! Hij is 'er! hij is 'er!

CLE-

CLEMENTINA.

Wie?

Mevr. SCHAUBRODT.

De jonge graaf Paillet! de élégante! de divine! Baron! hoort gij niet? Aanspannen! *Ma fille!* stomp uw' *cher père* een weinig in de zijden.

CLEMENTINA *doet het.*

Mon père! mon cher père!

SCHAUBRODT.

Stil! stil! wat is 'er te doen?

Mevr. SCHAUBRODT.

Aanspannen, heer baron! wij hebben gasten gekregen.

SCHAUBRODT.

In mijne ton is geene plaats.

Mevr. SCHAUBRODT.

Hoor eens, Clementina! wat de beminlijke jongeling schrijft. Zijne gantsche rijdkoets, volgepakt met Engelsche modes, en voor u in 't bijzonder eene portefeuille met teekeningen.

CLEMENTINA.

Teekeningen? — *ô L'aimable cousin!*

Mevr. SCHAUBRODT.

Aanspannen! aanspannen!

SCHAUBRODT.

Nu ja dan, aanspannen!

Mevr. SCHAUBRODT.

Ik moet het volk zelf maar opzoeken. Mijne goede dame! gij ziet dat het lot mij van u roept; dan wie

hadt dat kunnen droomen? een wagen vol van modes! een geheelen wagen vol!

CLEMENTINA.

Eene geheele portefeuille vol van teekeningen.

Mevr. SCHAUBRODT.

Qu'il est aimable, ce neveu!

CLEMENTINA.

Qu'il est charmant, ce cousin!

Mevr VAN ARLSTEIN.

Het doet mij in de daad leed —

Mevr. SCHAUBRODT.

Ik zegge u, mijne goede dame! ik ben *au desespoir* dat ik u reeds moet verlaaten, dan gij-zelf ziet de onmooglijkheid. — Embrasseer mij! in weinige dagen ben ik weder bij u, van het hoofd tot de voeten *à l'anglaise* gekleed. Hemel! *à l'anglaise! messieurs, sans adieu!* (*Zij vertrekt.*)

Mevr. VAN ARLSTEIN *volgt haar.*

CLEMENTINA.

Uwe dienaresse, mijne heeren Van Arlstein! uwe dienaresse —

HANS.

Zoo gij beveele —

CLEMENTINA.

Ik beveele u, geduurende mijne afwezendheid, Philidor te bestudeeren, en zal beleefd genoeg zijn u mijn schaakspel hier te laaten. (*Zij vertrekt met Hans.*)

DER-

DERDE TOONEEL.

VAN ARLSTEIN, SCHAUBRODT, IMMANUEL, CHRISTINA, KNOLL, KILIAAN.

VAN ARLSTEIN *ter zijde.*

Goede reis! (*luid*) Nu, broêr-lief! heeft de wijn uitgegist?

SCHAUBRODT *geeuwende.*

Ik zal een weinig achteraan koomen.

CHRISTINA *tegen Immanuel.*

Gij schijnt juist niet greetig te zijn op de kennis van den graaf.

IMMANUEL.

ô Ik kenne hem: hij is een alledaagsch mensch. Hem ontbreekt de ethische eerbaarheid, het phenomen der eerzucht in zijn uiterlijk gedrag.

KNOLL.

De rijdknecht vertelt dat 'er bijnaêr een groot ongeluk op het goed van den baron ware voorgevallen.

SCHAUBRODT.

Een ongeluk? (*geeuwende*) Hoe dat?

KNOLL.

Het slot is in brand geraakt.

SCHAUBRODT.

In brand? Ei!

KNOLL.

De jonge heer heeft deezen morgen brieven geschreven —

IMMANUEL.

Zeker. Naar Jena, Koningsbergen en Kiel.

KNOLL.

En heeft het licht laaten staan.

IMMANUEL.

Ik hoop niet —

KNOLL.

Dat heeft zijne papieren aangestoken.

IMMANUEL *opvliegende.*

Heilige Kritiek der Zuivere Reden!

KNOLL.

En plotsling sloeg de vlam ten venster uit.

IMMANUEL.

Hemel! mijne manuscripten! mijne methaphysische beginselen der wapenkunde! zoo de vlam die verteerd hebbe, dan begraave ik mij onder derzelver asch.

(Hij snelt heenen.)

SCHAUBRODT.

Ha! ha! ha! Nu, mijn vriend! 'er is toch verder geen ongeluk voorgevallen?

KNOLL.

Neen, uwe genade! de brand is weldra gebluscht. In den beginne zijn de brandende papieren ten venster uitgevlogen, en niet ver van daar op eene groote ton gevallen, welke met stroo gedekt was: deeze brandde als een fakkel.

SCHAUBRODT *opvliegende.*

Mijne ton, broer-lief! mijne ton!

VAN

VAN ARLSTEIN.

Is het anders niet! gij kunt spoedig genoeg eene nieuwe doen maaken.

SCHAUBRODT.

Maar nu op dit oogenblik! Wij hebben gasten! het is eene duivelsche historie! hoe zal ik nu uitblinken! Mijne mammons en beenderen zijn verkocht, mijne schedels geveild, ik heb niets in de waereld dan mijne ton.

VAN ARLSTEIN.

Gij maakt een leven als of zij vol van Bourgogne-wijn ware geweest.

SCHAUBRODT.

Broêr-lief! dat begrijpt gij niet. Gij hebt het levensgenot altoos maar in uw zelven gezocht. Gij weet niet hoe aangenaam het zij, zijn bestaan in de bewondering van anderen te gevoelen. Een paleis, welk de menschen onverschillig verbij gaan, is minder waardig, dan eene ton, rondsom welke zij met verbaazing blijven staan. — Vaarwel, broer-lief! ik zal alle de kuipers in den omtrek uitnodigen, om dat verlies spoedig te herstellen. ô Mijne ton, mijne ton! (*Hij vertrekt.*)

VAN ARLSTEIN.

Zijn wij de gekken nu altemaal kwijt? neen, daar staat 'er nog één! (*op Kiliaan wijzende.*) Maar dat is de beste.

VIERDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, Mevr. VAN ARLSTEIN.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Man-lief! ik kan naauwlijks tot adem koomen.

VAN ARLSTEIN.

Ik wil het wél geloven, arm wijf! Tien *par force* jagten zijn zoo vermoeijend niet, als één uur tijds met een gek te praaten. Waar is Zeeman gebleven? Hij staat mij trouwends ook niet zeer aan: want hij laat het hoofd zoo hangen, maar het is toch een verstandig mensch.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

En een goed mensch.

VAN ARLSTEIN.

Is hij reeds naêr huis?

CHRISTINA.

Neen, hij is in de kinder-kamer en speelt met de kinderen. Zij houden veel van hem, en maaken te samen braaf geraas.

Mev. VAN ARLSTEIN.

Waarlijk? Nu dat verheugt mij. Iemand, van wien de kinderen veel houden —

VAN ARLSTEIN.

Zeker, die heeft bij u daadlijk een schreefjen vóór.

CHRISTINA.

Hij wenschte u te spreeken, moeder-lief.

Mevr.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Mij? Zeer gaarn. Ik heb buiten dat eenige uitspanning nodig, en waar vinde ik die beter dan bij mijne kinderen. (*Zij vertrekt.*)

KNOLL *heeft midlerwijl het theegoed weggenomen en is vertrokken.*

VIJFDE TOONEEL.

VAN ARLSTEIN, CHRISTINA, KILIAAN.

VAN ARLSTEIN.

Zoo behoort het! Ik had hem met zijn gemelijken luim op ulieden geadsigneerd, en naar ik zie, is die adsignatie met betaaling gehonoreerd.

CHRISTINA.

Vader-lief! gij begeert immers niet dat ik den jongen Van Schaubrodt trouwe?

VAN ARLSTEIN.

De hemel bewaare u en mij. Een philosooph wiens wijsheid geen praktisch nut sticht, is minder waard dan een hout-hakker in het woud.

CHRISTINA.

Ik had u nog wel iets te zeggen.

VAN ARLSTEIN.

Nu, spreek dan.

CHRISTINA.

Deezen avond.

VAN ARLSTEIN.

Waarom nu niet terstond?

CHRISTINA.

Moeder moet het eerst weeten.

VAN ARLSTEIN.

In Gods naam. Voor den zonneschijn der moeder neemen de kinderen den mantel des geheims van de schouderen; tegen den storm des vaders dekken zij zich tot over het hoofd 'er mede toe. Krisjen! van mij hebt gij echter geen' storm te duchten.

CHRISTINA.

Dat weet ik, en in een kwartier zult ook gij mijn vertrouwde weezen. (*Zij vertrekt.*)

ZESDE TOONEEL.

VAN ARLSTEIN, KILIAAN.

VAN ARLSTEIN.

Wat valt 'er dan hier in het Spesarter-woud te vertrouwen? — Hm! — Het is om het even. — Zij zal den armen weêr iet willen geeven, en de spaarpot zal niet toereikend zijn. — Wel, Kiliaan! hoe staat gij hier nog zoo als een mijlpaal?

KILIAAN.

Ik staa hier.

VAN ARLSTEIN.

Maar wat doet gij hier?

KI-

KILIAAN.

Ik vang midlerwijl vliegen!

VAN ARLSTEIN.

Ook goed! vliegenvangen is toch altoos beter en meer waard dan kniezerij. U, Kiliaan! wil ik liever zien dan de geheele hoog- vrijheerlijke familie: om u behoef ik mij geen dwang aantedoen. — Het is waar, men gevoelt niet eer hoe gelukkig men in zijn eigen huis zij, dan wanneer men door lastig bezoek gestoord is geworden.

KILIAAN.

Ik staa hier op juffer Amalia te wachten.

VAN ARLSTEIN.

Koomt juffer Amalia dan hier?

KILIAAN.

Ja, zeker. Zij zal haar vader hier brengen.

VAN ARLSTEIN.

Koomt de oude man weêr hier? daar ben ik blijd om! dan zullen wij door eenen stapel kouranten ons moeten heenen werken.

ZEVENDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, HANS.

HANS.

Vader! gij hebt eens gezegd dat ik zoude reizen.

VAN ARLSTEIN.

Maar gij wilde immers niet!

HANS.

Zoo gij bij die meening blijve, — nu wil ik wel.

VAN ARLSTEIN.

Zoo? — hoe zijt gij dan zoo eensklaps van gedachten veranderd?

HANS.

Vader! ik kan die alweetende freule niet trouwen.

VAN ARLSTEIN.

Gek! wie dwingt u 'er toe? uit dien hoofde behoeft gij de wijde waereld niet in te gaan.

HANS.

'Er is mij echter een ongeluk wedervaaren.

VAN ARLSTEIN.

Een ongeluk?

HANS.

Ik ben op de dochter van den schoolmeester verliefd.

VAN ARLSTEIN.

Ei!

HANS.

En moeder heeft mij gezegd dat gij niet zoude toegeeven dat ik haar trouwe.

VAN ARLSTEIN.

Dat heeft zij zeer wél gezegd.

HANS.

Nu, laat mij dan reizen — ver — zeer ver —

VAN ARLSTEIN.

Zoo gij geene andere reden hebbe —

HANS.

HANS.

Anders geene —

VAN ARLSTEIN.

Dat zal zich wel schikken.

HANS.

Neen, vader! dat schikt zich niet. ô Dat zit zoo diep in mijn hart als de liefde voor mijne ouders en broêrs en zusters.

VAN ARLSTEIN.

Reeds lang?

HANS.

Zeer lang! Ik hebbe dikwijls 'er over nagedacht wanneer het toch begonnen hebbe; maar, God weet het! ik kan het mij niet herinneren.

VAN ARLSTEIN.

Hebt gij Amalia iets daarvan doen blijken?

HANS *glimlagchende*.

Ja — zeker, zoo iet is niet te verbergen.

VAN ARLSTEIN.

Hoe nam zij het op?

HANS.

Zij heeft het in 't geheel niet opgenomen; zij liet het liggen. Maar ik weet toch dat zij mij genegen is.

VAN ARLSTEIN.

En haar vader? weet die 'er van?

HANS.

Ik heb het hem heden gezegd; maar bij dien ben ik nog erger aangelopen.

VAN

VAN ARLSTEIN.

Dat kon ik van den ouden verstandigen man denken.

HANS.

Zeg mij toch, kan het waarlijk niet gaan?

VAN ARLSTEIN.

Neen, Hans! het gaat niet.

HANS.

Waarom niet?

VAN ARLSTEIN.

Gelijk en gelijk voegt zich best.

HANS.

Gelijk ben ik haar zeker niet, zij is veel beter dan ik.

VAN ARLSTEIN.

'Er zijn oude verordeningen in de waereld, het nieuwe schijnt menigmaal beter, maar op den toetssteen der ondervinding kan het de proef niet doorstaan.

HANS.

Nu, dan wil ik reizen.

VAN ARLSTEIN.

Spreek deswegens met uwe moeder.

HANS.

Morgen ochtend met het kraaijen van den haan pak ik mijn valies. (*Hij vertrekt.*)

VAN ARLSTEIN.

Moeder zal hem het hoofd wel ter deeg zetten, die verstaat dat beter dan ik

KILIAAN.

Uwe genade, genadige heer!

VAN

VAN ARLSTEIN.

Wat wilt gij?

KILIAAN.

Moet ik ook met den jonker reizen?

VAN ARLSTEIN.

Gij?

KILIAAN.

Mij is ook een ongeluk overkomen.

VAN ARLSTEIN.

U?

KILIAAN.

Ik ben ook op Amalia verliefd.

VAN ARLSTEIN.

Gaa dan heenen, en trouw haar.

KILIAAN.

Ja! — is u dat ernst?

VAN ARLSTEIN.

Als zij wil, ik heb 'er niets tegen.

KILIAAN.

Dat was een heerlijk woord. — Hola, ſchoolmeester! ik ben bij den genadigen heer geweest: gaa, heeft hij gezegd, en trouw haar; ik heb 'er niets tegen, heeft hij gezegd. Nu zal ik 'er heenen gaan, en haar trouwen, en zoo zij vraage, waarom? Dan zal ik zeggen: de genadige heer heeft het gezegd. *(Hij vertrekt.)*

AGTSTE TOONEEL.

VAN ARLSTEIN, *alleen.*

Mijne schoondochter kan zij trouwends niet worden, maar dien dommerik gunne ik haar ook niet. Het *is* een braaf meisjen, zedig, verstandig, eene bloem, die geenen tuin zoude ontsieren. Maar is het dan mijne schuld, dat wij geene bloemen, maar boomen, stamboomen zelf nodig hebben. Ik heb ze niet geplant — maar daar zij 'er toch zijn — kan ik ze ook niet vellen. *Zij* geeven wel is waar geene schaduwe als de Acacia; *maar* zoo wij ze omverhakken, dan schijnt de zon ons daadlijk op het hoofd, en dat veroorzaakt duizelingen.

NEGENDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, WENDLING, AMALIA, *die hem leidt.*

VAN ARLSTEIN.

Welkoom, lieve buurman! dat is nog een andere gast, bij dien mag een oud jager zijne pijp rooken, zonder dat 'er eene flaauwte op volge. — Wel, hoe gaat het? nog wat zwak zoo als ik zie; maar voor het overige toch weêr hersteld.

WENDLING.

Volmaakt. Ik koom u danken —

VAN

VAN ARLSTEIN.

St! st! dat moet met mijne vrouw afgedaan worden, dat gaat mij niet aan.

WENDLING.

En zoo gij veroorlove dat ik heden mijn' post, het leezen der kourant, weder aanvaarde.

VAN ARLSTEIN.

Dat zal mij groot vermaak geeven. Zie, daar liggen de kouranten van drie weeken. Ik heb dikwijls van ongeduld meenen te barsten, maar als ik ze in de hand nam, en die kleene letters voor mijne oogen schemerden, smeet ik ze daadlijk weder weg, want ik wil volstrekt geenen bril gebruiken.

WENDLING.

Uw zoon of uwe dochter had immers —

VAN ARLSTEIN.

Niets, niets! — Hans slaat mij te veel over, inzonderheid citatien en dergelijken, en ik lees eens voor altoos alles: want ik moet alles betaalen, het zij dat de Mammelukken zegevieren of geslagen worden. Kouranten, vriendlief! leert men niet waardeeren vóór dat men tot zekere jaaren is gekoomen.

WENDLING.

Zoo het u believe, zullen wij een' aanvang maaken.

VAN ARLSTEIN.

Zeker. Willen wij hier blijven of in mijn kabinet gaan?

WENDLING, *een vlugtig oog op het portrait slaande.*

Vergun — gij weet dat ik het liefst in dit vertrek ben.

VAN ARLSTEIN.

Dat weet ik, en ik heb al dikwijls mijn hoofd gebroken over de reden: want de groene zorg-stoel in mijn kabinet is toch veel gemaklijker dan hier de hardgevulde stoelen.

WENDLING.

Het is zoo iets bijzonders, waarvan ik geene rekenschap weet te geeven.

VAN ARLSTEIN.

Nu, het is mij om het even. Amalia! geef uw vader een stoel. Hoe maakt gij het dan? ik hoore dat gij uw vader getrouw hebt opgepast. (*hij knijpt haar in de wangen.*) Gij zijt een braaf meisjen, maar al te mooi: uwe oogen stigten onheil.

WENDLING.

Indien dit zoo ware, dan zou haar hart het weldra weder goed maaken.

VAN ARLSTEIN.

Nu dat weet ik, daarom hebbe ik haar ook van harte lief, en ik kan het niemand kwalijk neemen, die haar buiten mij nog bemint. Dan dit kapittel zullen wij voor als nog overslaan.

WENDLING.

Zal ik met den *Reichs-Anzeiger* of met den *Hamburger* beginnen?

VAN

VAN ARLSTEIN.

Mij dunkt dat wij vooreerst den *Reichs-Anzeiger* moesten neemen. Ik ben nieuwsgierig: want onlangs heeft zich een eerlijke ongenoemde tot vriend van een vorst aangeboden; wat wed gij, dat nog geen vorst naar hem hebbe gevraagd?

WENDLING.

Deeze weddingschap zoud gij, helaas! wel winnen. (*hij leest*) „ Oplossing van het raadsel in n°. —"

VAN ARLSTEIN.

Dat zullen wij maar overslaan. Het is zeer onbillijk van den *Reichs-Anzeiger*, dat hij het heilige Roomsche Rijk met raadsels en droomen lastig valt.

WENDLING *leest*.

„ Oeconomie —"

VAN ARLSTEIN.

Laat hooren.

WENDLING.

„ De kollegie-raad Hildebrand in Moscou heeft
„ eene manier uitgevonden om het Duitsche zoolleêr
„ op eene gemaklijke en goedkoope wijze zoo duur-
„ zaam als het Engelsche en tevens waterdigt te maaken."

VAN ARLSTEIN.

Weg daarmede. Sinds veertig jaaren hebbe ik eene bijzondere soort van laarzen voor het water gehad. Ik verlang ze niet beter.

WENDLING.

„ Bijzondere berichten."

VAN ARLSTEIN.

Laat hooren.

WENDLING.

„ C. S. in B. meldt zijnen buitenlandsche vrien-
„ den dat hij gelukkig ter plaatse zijner bestemming
„ is aangekoomen, en daadlijk een vaartuig heeft zeil-
„ ree gevonden op het welk hij zich zal inscheepen."

VAN ARLSTEIN.

Voorspoedige reis!

WENDLING.

„ Familieberichten."

VAN ARLSTEIN.

Voort maar, die hoor ik gaarn.

WENDLING.

„ Een zoon, die van begeerte brandt, om het on-
„ recht weder goed te maaken, het geen hij door
„ lichtvaardigheid, vóór dertien jaaren, zijner familie
„ heeft aangedaan —" (*Hij houdt eensklaps op.*) „Bidt
„ zijn' ouden vader om Godswil —

VAN ARLSTEIN.

Nu? verder.

WENDLING *geeft sidderend de kourant aan Amalia.*

Amalia! lees verder.

VAN ARLSTEIN.

Wat is het, buurman?

WENDLING.

Vergeef! — lees toch Amalia, lees.

AMALIA *leest.*

„ Bidt zijnen ouden vader Karel Hendrik Van „ Wendenberg om Godswil —"

VAN ARLSTEIN, *ontzet.*

Wat?

AMALIA.

„ Zoo hij nog leeve —"

VAN ARLSTEIN.

Neen, die is dood —

AMALIA.

„ Of zijner zuster Henrietta Amalia Van Wenden- „ berg, zoo zij nog leeve —"

VAN ARLSTEIN.

Die is ook dood —

AMALIA.

„ Hem bericht van hun verblijf te geeven, ten ein- „ de hij den vader te voet, de zuster in de armen „ kunne vallen en een aanzienlijk vermogen met hen „ deelen, het geen zonder hunne vergiffenis geene „ waardij voor hem heeft."

VAN ARLSTEIN.

Ja, nu is het te laat.

AMALIA.

„ Karel van Wendenberg."

VAN ARLSTEIN.

Wat deert u, buurman? gij zit te beeven als een riet.

WENDLING.

Laat mij-zelf leezen. (*hij neemt de kourant; traa-*

nen beletten hem te leezen) Het gaat niet — slechts den naam — ja het is zijn naam.

VAN ARLSTEIN.

Was die losbol u bekend?

WENDLING.

Mijne dochter, ik gevoel 't: het konde mij spoedig den dood aandoen.

AMALIA, *hevig ontsteld.*

Vader!

WENDLING.

Ik moet mij haasten, gij zijt Henrietta Amalia van Wendenberg.

VAN ARLSTEIN.

Wat?

WENDLING.

Mijn oude vriend Arlstein zal mijn rapier spoediger herkennen, dan mijn door hartzeer en verdriet veranderd gelaat.

VAN ARLSTEIN.

St. Hubertus! de blinddoek valt mij van de oogen.

WENDLING.

Mijn zoon leeft!

VAN ARLSTEIN.

Broêr Wendenberg!

WENDLING.

Mijn Karel leeft!

VAN ARLSTEIN.

Ja de pokken — deeze magere gedaante bij het geen gij weleer waart.

WEND-

WENDLING.

Hij heeft berouw — hij bemint mij weder.

VAN ARLSTEIN.

De stem is mij dikwijls bekend voorgekoomen, maar wie hadt dit kunnen droomen?

WENDLING.

God! hem wederzien — nog slechts deeze eenige vreugde! zoo niet, dan zijt gij getuige dat ik, hem zegenend deeze waereld verlaat.

VAN ARLSTEIN.

En mij geen woord te zeggen! foei! welk eene trotsheid, uwen ouden vriend geen enkel woord te zeggen. Broêr Wendenberg! ik daag u uit op pistoolen.

AMALIA.

Vader! om Godswil — hij wordt flaauw.

VAN ARLSTEIN.

Sakkerloot! vrouw! dochter! hulp! hulp!

TIENDE TOONEEL.

DE VOORIGEN, Mevr. VAN ARLSTEIN, CHRISTINA, HANS, ZEEMAN.

ALLEN.

Wat is 'er? wat gebeurt 'er?

VAN ARLSTEIN.

Ziet maar eens.

CHRISTINA.

Onze braave schoolmeester.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Hier is Engelsch zout, Christina wrijf hem de slaapen 'er mede. (*De vrouwen houden zich met den magtloozen bezig.*)

ZEEMAN.

Wie is deeze man?

VAN ARLSTEIN.

Kunt gij u dat verbeelden? de oude man en ik zitten de kouranten te leezen. Een berouwhebbend zoon roept zijn vader op — en die vader is hij!

ZEEMAN, *buiten zich zelven.*

Wie?

VAN ARLSTEIN.

Mijn oude buurman Wendenberg.

ZEEMAN *Wendling te voet vallende.*

Mijn vader!

AMALIA.

Mijn broeder?

VAN ARLSTEIN.

Hoe?

CHRISTINA.

Hij is het.

Mevr. VAN ARLSTEIN *zonder haare bedaardheid te verliezen.*

God dank! Kinderen blijft bedaard. Hij koomt weder tot zich zelven: oogenbliklijk moet hij hem niet zien.

zien. De overmaat der vreugde zoude hem den dood aandoen. Weg, weg, mijnheer van Wendenberg!

VAN ARLSTEIN.

Mijne vrouw heeft gelijk. Hans! vat aan. (*Zij heffen Zeeman op en leiden hem van het tooneel.*)

ZEEMAN.

Zal ik mijns vaders knieën niet omhelzen? ô Zuster! wee mij!

AMALIA.

Gaa, broêr! hij heeft u gezegend! vergun hem dat hij tot zich zelven koome.

ZEEMAN.

Hij heeft mij gezegend! hoort gij het? hij heeft mij gezegend!

VAN ARLSTEIN *en* HANS *brengen hem met moeite in een ander vertrek.*

VAN ARLSTEIN.

Wees maar bedaard! blijf in dit vertrek tot dat wij u roepen.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Hij haalt gemaklijker adem — hij opent de oogen. Hoe bevind gij u?

WENDLING.

Wél, zeer wél.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Neem deeze druppels op een stukjen suiker in.

HANS.

Nu, vader! nu koomt immer alles goed?

CHRISTINA.

Zeker koomt alles goed.

HANS.

Amalia is immers nu met mij van gelijke geboorte?

VAN ARLSTEIN.

Jongen! eerbiedig de vreugde van deezen ouden man. Zoo gij vroeger dan na vierentwintig uuren één woord van uwe liefde spreeke, hebt gij het hart uws vaders niet in het lijf.

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Koom tot uw zelven. Gij zijt bij oude vrienden, die het grieft en smert dat gij u niet vroeger aan hun hebt ontdekt.

WENDLING.

Vergeef mij — een gevoel van schaamte, dat ik niet konde overwinnen.

VAN ARLSTEIN.

Stil hiervan! Dit hoofdstuk wordt op een andermaal afgehandeld.

WENDLING.

Amalia! Uw broeder leeft! zal ik hem wederzien?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Gij zult hem wederzien!

WENDLING.

ô Welk eene eeuwigheid eer onze brieven hem ontmoeten! Zal God mij zoo lang het leven spaaren?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Hij is niet verre af.

AMALIA.

Vader! hij is niet verre van hier.

WENDLING.

Hoe? weet gijlieden — en kondet gij mij zoo lang in de onzekerheid laaten?

VAN ARLSTEIN.

Broêrlief! gij kunt het niet weêrstaan.

WENDLING *opstaande.*

Ik heb kracht, ik ben sterk. Waar is hij? waar?

Mevr. VAN ARLSTEIN.

Slechts één uur geduld!

WENDLING.

Geen oogenblik! waar is hij? Karel! Karel!

ZEEMAN, *achter het tooneel.*

Mijn vader roept! (*Hij koomt met drift uit de kamer, en stort voor de voeten van Wendling neder, die hem in de armen valt.*)

Einde van het vierde bedrijf.

